

AZ ANGOL-BOER HÁBORÚBÓL. — Pánczélos vonat harcra készen Ladysmith mellett.

ugyan a vezér, hanem a haditervet ő készítette, mely aztán csakugyan oly végtelen lett az angol betörőkre nézve a krügersdorpi csatában.

Egyébiránt Joubert rendkívül sokat tesz arra nézve, hogy a háború borzalmai lehetőleg enyhítse; csapatait mindenféle kegyetlenségtől visszatartja, a mit maguk az angolok is készségesen elismernek.

Alkalmunk van ezúttal e nagy hírű vezér legújabb arcképét, egy angol hírlaptudósító fölvétele után környezetével együtt bemutatni.

A kép fölvételének története elég eredeti.

Ugyanis Burleigh Bennet, a «Daily Telegraph» című angol lap tudósítója, midőn Joubert a háború kitörésekor a harctérre indult, egy állomásán, a mint Joubert tovább akart indulni, vakmerően megállította a vonatot s egyenesen bement a fővezér szalonkocsijába. S mint Burleigh maga írja, eljárásának merészsége annyira meglepte Joubertet, hogy ez megbocsátotta neki tolokodását, sőt kedélyesen beszélgetett vele egész a következő állomásig. Itt pedig kiszállva, még azt is megengedte neki, hogy lefényképezhesse. E célból környezetét néhány tagjával a kocsi elé állt s türelmesen várta, míg a tudósító munkájával kész lett.

Így készült a kép, melynek a baloldalán látványos szakállú, egyszerű megjelenésű aggasztánról bizony senki sem gondolná, hogy ez lehet a híres hadvezér Joubert.

A RÓZSA.*

Mint úde arca: oly fénylő zománcos,
Oly harmatos friss e sugarú leány.
Oh, minden, a mi ádvözíthet
Szívében él, nem közelített,
Felföldözetlen kincs gyanánt.

Prédát áhító női hiúságok:
Szeszélyek, a mik játszva sebzenek:
Mérges fulánkú csalafaságok,
Mik felszítják a pokollángot:
Nem zaklatják még e szívet.

Most feslik épen ez a csudaróza,
Tövise puha, kelyhe még csukott.
De, mire pompában ragyogva
Gyönyörű szirmait kibontja,
Tövise is karczolni fog.

* A Petőf-Társaság november 12-iki ülésén felolvasott költemény.

Oh, hány szúrása vérez meg majd,
Míg ezt a rózsát én elérhetem;
Míg ittásulok szépségétül
A gyönyöröknek gyönyöréről
És tuskáit letérhetem.

Koroda Pál.

DAL AZ ÉLETRŐL.

Nem sejtitek, ti boldog emberek,
Mennyit szenvedtem én;
Gyönyörben mülk a ti éteitek,
Haldoklás az enyém.
Beteg-szobámba csak nagy néha téved
Egy tiszta napsugár;
Szememben mégis gyönyörű az élet,
Az is boldog, ki csak szenvedve élhet,
Ha rá még egy-két édes óra vár!

Nehéz küzdelmek közt folyt ifjúságom,
Mint szirtek közt patak;
De harmattá vált könnyem a virágon,
Mely utamon fakadt.
Beteg munkásként őt az élet gondja,
De pár percem maradt,
Hogy lelmem fényes szárnyait kibontsa,
S bejárja, drága ifjurok! csapongva
Veszendő tündérbírdalmadat.

Ágról szakadt síhederként viódтам,
Hányódtam én sokat.
Kincs s rózsá sok intett. S megbótlám kigyóban,
S letem kavicsokat.
Oh, százsor áldlak, mélabús barátok!
S szilaj, víg czimborák!
Kik nékem tűzhelyt, otthont pótolátok,
S velem megülni mind készek valátok
A borba fojtott búbanat torát.

Búbajos asszony! Föld legszebb leánya!
Kupám rád emelem!
Kit angyalál, majd őrdögé varázsla
A csodás szerelem.
Síríg siratlak! Százeszerzer áldlak!
Benned megismerem:
Hogy a szép nő gyönyöre a világnak,
Ki a pokol örök tűzére rántthat!
Végtelen kék s kín a nagy szerelem!

De nemcsak végtelen kék s kín szívünknek,
Emléke is örök;
Bár, mint színváltó főlhők, messzi tűnnek
Fájdalmak, gyönyörök.
Szellem száll holdas kék éjen keresztül,
Kép, árny élethe ké:
A költszet tündérvilága zendül,
S kiolthatatlan örök szerelemről
El nem haló dalt zeng s esodát regél.

Oh, bár gyakorta nagyon fáj az élet,
S kánpad a beteg-ágy.
Oh, ne haljak meg! Hadd éljek, reméljek,
Míg lelmem szállni vágy.
Oh, hadd rajongjak, éjjelek, lelkesedjem
Minden fenségesért:
Költészet, ifjúság s te édes Egym!
A lét rózsáit, sírva bár, de szedjem!
S hadd áldom Istent, kit szívem megért.

Igaz, hogy testvér a halál s az élet,
Születünk s meghalunk;
De várj, te rém! míg szívünk lángra éled,
S van egy édes dalunk.
A legnagyobb áldás elmulni végkép,
Ha lelünk összetört;
De míg lángolni kész az eszme s szépség,
S káprázat a napfényes tiszta kék ég,
Kéjt ad az élet, végtelen gyönyört!

Bakó István.

FÁY ANDRÁS LEVELE A LÁNCZHÍDRÓL.

Közi Puky József.

A Lánchíd megnyitásának 50-ik évfordulója alkalmát kívántam felhasználni arra, hogy közlé tegyem Fáy Andrásnak Puky Mártonhoz, Puky Gyula nyugalmazott királyi táblai elnök nagyatyjához intézett levelét, melyben a Lánchíd tervének és építésének körülményeiről behatóan tudósítja nevezett rokonát.

Hogy mily emelkedett gondolkodású, s e mellett mily gyakorlati felfogású tudott lenni egy «táblabíró», a mely nevet megszoktunk az utóbbi időben csakis gúnyolódva emlegetni: annak ime egy példája Fáy Andrásnak, a «nemzet minde-nesének» ezen levele is. Soha jobban, mint ma, — azt hiszem — nem érezte a nemzet szükségét, azaz hogy hiányt ezeknek a táblabíróknak, a kik oly sokat tettek a köztér, s a kiknek vállain nyugodott hajdan az önkormányzat.

A hivatalos okiratok feltüntethetik az utókor előtt a múltak vázát; de szint, életet a múltnak a bizalmas jellegű iratok, emlékiratok, a levelek, stb. adhatnak csupán. S épen ezekben legszegényebb a magyar irodalom. Azt hiszem tehát, hogy kötelességünk volna mindazt, a mi ilyféle a múltak viharából fenmaradt, s a nemzet közéletére bármilyen tekintetben fényt vet, felhasználni.

Ime maga az említett levél:

Tekintetes Nemzetes és Vitéző
Bizáki Puky Márton Urnak
több Tettes Vármegegyék Táblabírójának
szig. atyafiságos tisztelettel

Kávan.

Drága kedves Uram bátyám!
Sietek, ha bár bizonyú sok dolgom s elfoglal-
tatásom között csak rövidden tudósítani ked-
ves Uram bátyámat a pesti híd s egyéb dolgok
felől, mikkel jelenleg bajlakodunk.

Cziráky eleitől fogva a híd ellen lévén, az ő emberei Végh Itélőmester, Niczky Consil s még egy-kettő Gyürky Fő Ispánnyal előre készülve voltak, megbuktatni a kezdetet, abban vetvén meg lábait, hogy az ezen esztendei árvisz megváltoztatott mindent, s addig hidat építeni nem lehet, míg a Duna nem szabályoztatik, és így előbb ezt kell kérnünk a diétától, addig pedig felfüggesztnünk az építést és alkut. Mi azt feleltük, hogy a műtörök megegyeznek abban, hogy építeni lehet, s a híd sem nem gátolja, sem elő nem segíti az áradást, a Duna kiönthet híd nélkül is, és szintúgy kiönthet hiddal, és így ha bár elismerjük is, sőt kívánjuk, hogy a Duna szabályoztassék, ettől a hid-építést felfüggeszteni nem lehet, hanem a híd úgy is 4—6 esztendő alatt épülvén, s addig Diéta tartatván, a diétán a szabályozás elrendelhetetik, a főszabályozási terv (planum) elfogadhatatik, s ezzel összefüggőleg, azon része a Dunának, mely a híd körül fog feküdni (a Margit-szigettől a Csepel-szigetig) a hidépítés-
sel egy időben szabályoztathatik előlegesen, annyival is inkább, hogy a híd épen nem fog ellent állni a szabályozásnak, azt gátolni nem

fojja. Mondtuk, hogy a törvény elhatározva szól, hogy legyen híd, s erről már vitatkozunk is felesleges, s a hidépítést a Duna egész szabályozására halasztani, annyi mint azt akarni, hogy soha se legyen híd. Időközben a Palatinus, ki igen kívánja a hidat, felhivatá magához az ellenkezőket, s az egész dolog megváltozott egyszerre. Azok kik ellene voltak a hidépítésnek, egyszerre legforróbb pártolói lettek, úgy hogy most már az a bajunk, hogy mindent megadnának Bárá Szinának. Szina egyesült Vodjanerrel és társaságával, s így most nincs concurrentia, Szina kérhet a mit tetszik, s nehezen hiszem, hogy valamit engedjen. Hoffmannék is concurrálni kívántak, de annál fogva, hogy még ők csak 21 öles hidat építettek, a Dunán pedig 224 öles hidat kívánthatik, s így ők ily egyszerű vállalathoz szükséges kezeseséget nem nyújthatnak, elvették. Már most néhány ülésben ezeket határoztuk el: Szina lesz a vállalkozó, ő felét az actiáknak az Országban adja ki, de úgy ezen fele actiákból egy harmadrész Vodjanernek és társainak engedtessek. Az építő mesterek közül akár Clarkot akár Rennieit választhatja, akár mind kettőt. A híd függő lánchíd lesz két oszlopra s helye lesz a Nákó-féle ház irányában. A magyar színház fundusa közel esvén a hídhoz, a Herczeget megkérjük rukkoltassa azt feljebb. A híd kerül mintegy 3 millió pengő frtba. Semmi a műtörök eleibe nem terjesztetik, ha csak azt ő fge nem teszi, kinek úgy is minden a törvényről fogva felterjesztetik. Ezen határozatok közül kettőben részemről meg nem egyeztem, s ha szükségét látom, a separatum votumot magamnak fenntartottam. A két tárgy ez, hogy 1-ór én egyenesen csak Clarkot akartam építő művésznünknek; minthogy ő egyenesen a lánchidat javasolta, s ebben most az egész világ első, s a Hammerschutti és más több bámulandó lánchidakat ő építette. Rennie pedig nem igen kedvezően nyilatkozik a lánchidakra nézve, s azokat nem javasolja, és nem is épített lánchidat soha. 2-ór Azt kívántam, hogy mind technikai, mind hidrotechnikai tekintetben, ha bár csak a publicum megnyugtására, s lehető szerencsétlenség esetére is felterjesztessék az elfogadott terv a műtörök eleibe nem pro super-arbitrio, hanem csak lehető észrevételeik s figyelmeztetéseik végett. Azonban az elsőre nézve gr. Széchenyi szavát adta, hogy Clark semmi esetre el nem mellőztetik. Még az ülésünk a hídra nézve megtartunk egy hétig.

A tudós társaság nagy gyűlései is most állnak. A nagy jutalmat (melynek küldöttsége az én presidiumom alatt ült össze) báró Jósika nyerte el. Kölcsey, a jeles, és Nyiri Prof. meghaltak. Báró Wesselényi igen le van verve, részint Kölcsey halálán, ki egy részét pere replicájának írta volt, részint pedig a miatt, hogy belső hályog miatt közel van mind két szemére a vakuláshoz, s instantiájára gyógyítása s pere elhalasztása végett a Palatinus nem kedvező választ adott.

Katókának kezeit csókolva s egész úri háza tisztelése mellett, tapaszalt atyafiságos grátiájában ajánlott maradtam.

Pesten, 7 bris 1838.
Drága kedves Uram bátyám
alázatos atyafi szolgálja

Fáy András.

P. S. A Herczeg, a mint némelyektől értetem, igen nehezelt reám, a pesti utzák töltéséért; pedig úgy hiszem méltatlanul. Én csak az indítványt tettem, s e részben csak felvilágosítást és megnyugtatót kértem, mi csak ugyan decisumba is ment. Hanem Földváry sarkasmusai és mások kétségkedései a tiszta szándékban, rontották meg igen és tették gyűlöletessé a dolgot. Azóta csakugyan kezdetnek elhordatni a nem igen jól kiszámolt töltések.

A MILLIÁRDOK HAZÁJÁBÓL.

Amerika a nagy tőkék igazi hazája. A pénzgazdaság szertelen kinövéséi, a nagy vállalkozások, a nép millióinak kiszípolozására alakult óriási részvénytársaságok, a fogyasztó közönség lelketlen kizsárolása sehol sem halmozott össze oly óriási vagyonokat, mint az Egyesült-Államokban, a melyeknek szám-
szerű nagyságáról európai embernek fogalma

sincs. A ki a gazdasági élet kinövéséit, a pénzforgalom meglepő alakulásait tanulmányozza, annak ismernie kell ama nagy üzletvilág belső életét, kiváló embereit, kiknek előképét negyede a new-yorki ötödik Avenue, gyűjtőneve pedig a «négy-százak», a kik minden merész spekuláció élén állanak s a dollárkö szédületes táncában a mozgató, az intező kezét képviselik. Szerencse, szorgalom, hozzáértés és takarékoság azok a tényezők, melyek másutt az üzleti vállalkozás sikerét eldöntik. Amerika nagy vagyonainak erre semmi szükségük; ott a tőkék önmaguktól szaporodnak. Minden nap új milliókat varázsol elő, melyeknek roppant hatalma előtt minden meghódol s melyek, mint a nap a harmatepepet, úgy szívják föl magukba a kis vagyonok egész seregét. Így von be a nagy tőke uralma mindent egyetlen nagy és láthatatlan érdekhálózatba, a mi nem egyéb, mint a pénz zsarnoksága a legkiméletlenebb elnyomás alakjában.

A petroleum-király.

Alig lehet ugyan a sok milliomos közül a legtöbb millió urát kikeresni; de ha valaki a leggazdagabb amerikai középcézszerre volna kíváncsi, ilyenek kétségkívül Rockfeller jelölne ki a közvélemény, a kinek tavaly az ohioi fö-törvényszék előtti póre méltó bámulatot keltett messze földön is. Különböző ez nem is egyetlen póre volt; Rockfellerrel és általa alapított petroleum-társaság, a «Standard Oil Company» ügyeivel ismételtlen foglalkoztak a bíróságok, ismételtlen kimondották a társaság feloszlatását, de ítéleteiknek soha sem tudtak érvényt szerezni.

Töméltelen az áldozatok száma, a kiket tönkretett s a kiknek rovására diadalmasan tört előre ez a lelkiismeretlen ember, a kit ma méltán megillet a petroleum-király czim. Kegyetlensége nem ismert határt versenytársainak letiprásában, virágzó üzleteket juttatott tönkre, de őt soha sem sikerült nyakoncsipni, mindig ügyesen kibújt, mint a kigyó, az amerikai törvények szigora alól, melyek keményen tiltják a ringeket. Rockfeller merészsége annyira ment, hogy védekezésében nem állta az állítani, hogy a fogyasztó közönségnek hasznára volt a petroleum-monopolium, a mi nyilvánvaló porhitis volt a közönség szemébe.

Hogyan jutott Rockfeller, a kinek vagyona 1855-ben még csak 15,000 frt volt, mai 750 millió forintra rugó vagyonához: elmondja egyik áldozata, George Riee, a ki nem rég az ohioi törvényszék előtt folyt tárgyalások idejében nyilvános helyen is arcába vágta Rockfellernek a beestelenség vádját. Ez a Riee, mint egy nagy virginiai petroleum-finomító vállalat tulajdonosa, még pár évvel ezelőtt is évenként százezer hordó nyers petroleumot termelt, a mi elég volt arra, hogy fölkelte Rockfeller irigységét és áskálódásait. Ez azon kezdte, hogy versenytársa vevőinek literenként két krajczár-
ral olcsóbban kínálta a finomított petroleumot. Mikor Riee utána járt, hogy megtudja a hirtelen árosökkenés okát, kisült, hogy Rockfellernek titkos szerződése van a vasúttal, melyek folytán ő csak a petroleum tiszta sulyáért fizetett, a mi neki vagononként 250 ft nyereséget jelentett. Kiderült az is, hogy a petroleum-ring és az Egyesült-Államok vasúthálózatának egy ötöd része ugyanegy társulat kezében van, minél-
fogva a szállítás költségeinek különböztetését a vasút részvényesei viselték.

Ilyen fegyverek ellenében nem lehetett megkísérteni a harczt, Rockfeller mindenütt 10—12 százalékkal olcsóbban bocsátotta piacra a petroleumát; a kicsinyben elárúsított kénytelenek voltak tőle vásárolni, s ha akadt olyan, a ki

ellenállt, annak boltját egyenesen kisajátította a szindikátus, maga nyitattatott mellette boltot s kész volt még veszteségeit is dolgozni, csak hogy versenytársait megsemmisítse. A finomított egy-
más után oszlatták fel üzleteiket, nem bírván ki az egyenetlen harczt. Így verte le a nagy tőke ebben az esetben is a kiskereskedők egész seregét.

Most aztán kipattant a titok, miként folyhattak büntetlenül ily üzelmek. Maga a fő-
államügyész, Monett lepte meg a világot a múlt márczius hóban azzal a vallomással, hogy Rockfeller két millió frankkal akarta megvesztegetni, csak hogy az ellene emelt vádat elejtse. Tanura hivatkozott, a ki jelen volt a megvesztegetési kísérletnél, melyet ő megbotránkozva utasított vissza.

A dolog tehát kellemetlen kezd lenni a gazdag milliomosra nézve, ha csak olyan másik bírót vagy államügyészt nem talál, a ki kevesebb lelkiismeretességgel tekint a dolgot s — a mi Amerikában épen nem ritka eset — beadja a derekát Rochfeller csábításai előtt. Rockfeller legrosszabb esetben megkettőzi az ajánlatot; s mi ez olyan embernek, a ki minden reggel 110 ezer forinttal gazdagabbnak ébred fel? Sőt az irigy statisztikusok azt is kiszámították, hogy ha mindennap az ötödik Avenue-beli lakásáról hivatalilag menet minden teremtett léleknek, a kivel útjában találkozik, egy dollárt adna: ugyane napi gyarapodásának legfeljebb egy hatodát költhetné el akkor is.

Úgy látszik azonban, hogy a küzdelmek végre Rockfeller óriási erélyét is megtörték. Mind sürűbben emlegeti barátai előtt és magán-körökben, hogy fáradt és visszavonulni vágyik. Csak az okoz neki gondot, hogy megtalálja az alkalmas embert, a ki ezentúl helyettesítse. S a dolog nem olyan egyszerű, mint gondolnánk, mert Rockfeller nem kevesebb, mint öt millió évi fizetést ígér annak a ritka lénynek, a ki egyesíti magában mindazokat a tulajdonságokat, melyeket megkövetel attól, a ki az ő helyét elfoglalni hajlandó; de eddig még ilyen ajánlattal sem sikerült az alkalmas személyt megtalálnia. Addig is pedig hova-tovább mind jobban erőt vesz a milliárdok hatalmas urán a búskomorság s a pénznek, mely eddig élete bálványja volt, mélységes megvetése. Legutóbb a a baptista ifjak egyesületében nyilatkozott így: «A legszegényebb ember, a kit ismerek, az, a kinek sok pénze van. Ha választhatnék ma, inkább szeretnék semmivel vagy kevéssel birni, de nemesebb életcéll felett rendelkezni.»

A gyapot-király.

Ha valaki megérdemli, hogy mint a «munkások sanyargatója»-t emlegessék Amerikában: megérdemli Knight Róbert, a gyapot-király. Ó nála tán senki sem keltett még maga iránt több jogosult gyűlöletet, pedig az ő ifjú évei is nélkülözés és nyomorgás közt teltek el.

Már nyolcz éves korában naponként 14 órát kellett dolgoznia egy szövőgyárban heti három forint bérért. Azonban éles esze és szorgalma hamar feltűnt főnökének, a ki irodai munkára alkalmazta havi 200 frt fizetésű. Alárendeltjei iránti szigora, pontossága, munkaszeretete és üzleti ismeretei aztán arra indították főnökét, hogy átengedje neki hitelügyletei felét, mintegy 350,000 frt összeggel.

Ezen a réven már az első év végén 20,000 frt tiszta nyeresége lett, 26 éves korában pedig már magához váltotta az egész üzletet és fivérért vette maga mellé.

Első dolga volt szétbontatni a Spragne-társaságot, mely akkor még Amerika egész gyapot-iparát kezében tartotta. Nehány ros

üzleti művelet megadta neki erre a módot. Irgalmatlan háborút indított a társaság ellen, néhány tőkepénzre támaszkodva, kiket meg tudott nyerni, s vállalkozása sikerült is: két év leforgása alatt csödbe kergette a Spragne-társaságot, a mi 3000 családot juttatott koldusbotra, kiknek üzleteit aztán potom árért magához váltotta.

Ma már az egész amerikai gyapot-ipar meghódolt Robert Knight előtt, a ki most 73 éves és óriási vagyon ura. Székhelye a Pawtuxet völgyben van, Providence államtól délnyugatra. Tizenöt falu fészkel itt magas kéményű, füstölő gyárakkal, melyek mind hasonlók egymáshoz s melyekben minden a Knighté. A kettős sorban épült, egészségtelen munkaslakásokban 7000 mindkét nemű munkás szorong egymás hátán családjával együtt, a kiknek mindennapi kenyerét Knight adja. Ezek nem vásárolhatnak senki mástól, csak ő tőle; hússal, kenyérral, cukorral, liszttel Knight látja el őket, természetesen jó haszonnal; sőt politikai meggyőződésükre sem áll befolyást gyakorolni.

Ez év elején Knightnek fivére is elhalt s jelenleg ő az egyedüli tulajdonosa 21 gyárnak és műhelynek s 30,000 lélek függ a kegyelmétől. Csak az a csodálatos, hogy ez a száraz, számító üzletember és kapzsi tőkepénzes némileg szelídebb hajlamokkal is bír. Rajong a természetért s különösen a szép fákért. White Rock melletti gyárát oly sűrű lombosított jegegyék és nyárfák árnyékolják, hogy a világosság be sem hatolhat a munkatermekbe. De Knight inkább villamos világítást rendezett be nagy költséggel, mintsem kedvelt fát kivágassa. Igaz, hogy ennek költségeit is munkásai viselik, de legalább Knight áldozhat szeszélyének.

(Folytatása következik.)

KÉT HAZAI VIZIMADÁR.

Mélyebb, halban is bővelkedő álló vizeink egyik legismeretesebb vendége a *búbos vöcsök*, mely téli szállásáról márczius végén szokott hozzánk érkezni. Nagyobb síkvízzel és nádasokkal váltakozó tavakon szeret tartózkodni, legkedvesebb tanyája azonban hazánkban a Velenzei-tó, a hol százával, ezrével bukdácsol, úszkál és pusztítja a halat.

A nép sok helyen «búvár»-nak hívja, nyilván azon tulajdonságáról, hogy a víz alá igen ügyesen és gyakran lebukszik. Ha üldözik is, csak végszükségben igyekszik repüléssel menekülni, hanem lebukással s a víz alatt 150 méternyire is elúszva, úgy üti megint fel a fejét, hogy lélegzetet vegyen.

Fészket közvetlen a víz színére rakja, mindenféle rothadó vizinövényekből s csak egyes szákkal köti a nádhoz, hogy a víz el ne vigye. A fészken a hím és nőstény felváltva ülnek, de ha a fészket valami oknál fogva elhagyják, tojásukat valami gazzal mindig befedik, hogy az ellenség szeme elől elrejtésük.

Mihelyt a kicsinyek kikelnek, azonnal elhagyják a fészket s anyjuk háttára telepedve, úgy uszkálnak előre-hátra.

A vöcsök rendkívül óvatos madár s jól megismeri a kifeszített hálót, melyeket mindig gondosan kikerül. S nem is tudnak még rá esetet, hogy a vöcsök hálóba keveredett volna, míg az ilyesmire pl. a jeges búvárral gyakrabban megtörténik.

A Velenzei-tóban rendszeren szoktak rájuk nagy vadászatot tartani, a melyekre még a külföldről is eljönnek a legügyesebb puskások. Ilyenkor csónakokon kerítik be az óvatos madarat, igyekezve azt a part felé szorítani; végre is kénytelen a vöcsök szárnyra kapni, a mikor aztán legtöbbet sikerül lelőni.

Egy-egy ilyen vadászaton a rendes szákmány 100—300 között váltakozik, de volt már egy különösen szerencsés nap, midőn 499-et ejtettek el.

Ezt azonban meg sem éri s másnap már megint annyi vöcsköt látni a tavon, mintha semmi se történt volna.

Másik nevezetes vízi madarunk a *nemes kócsag*, ez a gyönyörű, hófehér madár, melynek csak a csőre fekete s a lábai barnák.

Hazánk mocsaraiban hajdan nagy számmal tartózkodott a pompás madár s fészkelte is a Fertőnél, a Hanságban, az Ecsedi-lápon, a folyóink mellékén elterülő nagy mocsároknak, a Balaton berkeiben s egybűt, de ma már rendkívül megritkult és sok vidékről teljesen eltűnt. Ez időszereint tömegesebben már csak a Balatonnál fészkel, míg másutt igen ritkán. Fészket letiprot nádasomokra, vagy néha fűzfára is rakja, még pedig nádából, nádlevelekből.

Halakkal, férgekkel, bogarakkal és csigákkal

BÚBOS VÖCSÖK.

Háry Gyula rajza.

él s nem oly kártékony halpusztító, mint pl. a szürke gém.

Az öreg kócsag vállairól tavasszal és ősszel gyönyörű, finom fátolszerű tollak csüngenek a fark fölé, a mely tollakat nálunk a legrégebb idő óta szivesen használták kalapdisznek, a mért az ilyen tollnak, kivált míg a lőfegyverek tökéletlenek voltak, igen nagy ára volt, úgy, hogy pl. egy 1621-ben kelt becslés Pálffy Istvánnak egy bokor kócsagtollát 1000 forintban állapította meg, a mi azon időben hallatlan összeg volt.

A vöcsökről és kócságról egy-egy nagyon sikerült képet mutatunk be, a «Magyarország madarai» című nagy díszmunka most megjelenő második könyve után.

E hatalmas, 828 oldalas kötet a földmívelési

minisztérium kiadványa. Irta Chernel István, képekkel ellátták Háry Gyula és Nécsy István, míg az egész munkát Herman Ottó intézte. Pompás mű ez, a maga nemében irodalmunkban egyedül álló. Részletesen leírja hazánk madarait, különösen kiterjedően gazdasági jelentőségükre. Őt műlap, negyven színes ábra és kilenc szövegkép ékesíti e könyvet, még pedig igazán művészi kivitelben s a legnagyobb természetű hűséggel.

Különbben a könyv képeinek művészi becséről fogalmat nyújthat az általunk most mutatványul közölt két kép is, mely, természet után készülve, Háry Gyula mesteri műve. Meg kell

még jegyezni, hogy a színes képeket, melyet a legjobb angol kiadásokkal vetekednek, magyar műintézet sokszorosította.

A mű terjesztését a földmívelésügyi miniszter a kir. magyar Természettudományi Társulatra bizta.

A GÓLYÁRÓL.

Irta Chernel István.

«Magyarország madarai» című művének közelebb megjelenő II-ik kötetéből.

A gólya Közép- és Dél-Európa vizgazdag, mocsaras rónáit lakja, észak felé ritkább. Kelet felé Közép-Ázsiáig honos.

Hogy nálunk mily közönséges, azt mindnyá-

jan jól tudjuk. Alig van nála népszerűbb szárnyasunk. Szeretik széles e hazában, akár a fecsket, vagy tán még jobban. Nem kutatják: érdemes-e arra, hogy megbecsüljék? A közfelfogás megingathatatlanul az: hogy a gólya «tisztítja a határt mindenféle féregtől, kigyótól, békától» s ezért, meg mert «szerencsét hoz a háznak», melyre fészket rakott, soha senki bántani ne merje. Jaj annak, ki gólyát lő! A nép sok helyen az ilyen vadászt képes volna agyonütni.

melyre utalok, mert ebből világosan és tisztán érthetjük, miért szereti a magyarság a gólyát? A költő személytől bizvást helyettesíthetjük egész népünkkel, mert a mit ő magáról beszél itt, azt akár fejünként is elmondhatnánk. «Legkedvesebb madara a gólya, mert az édes szülőföld, a drága szép alföld lakója». Szereti «mert együtt növekedett vele s már akkor kerepült fölötté, mikor még bölcsőjében sirt». S bár «se tolla nem ragyog, se szép hangot nem ad» s «egyszerűen, félig feketében, félig fehérben

NEMES KÓCSAG.

Háry Gyula rajza.

jár», mégis vele tölté egész életét, vele ábrándozott a «puszta legmélyén», megszerette, mint az egyetlen valót, mely egy álmodott szebb korból fenmaradt. Ezért megérkezését minden esztendőben «várja» s mikor ősszel távozik, szerencsés utat kíván «legrégebb barátjának». Nem tolmácsa-e a költő mindnyájunk érzelmeinek? Igen természetesen hát, hogy az elnyomatás szomorú korszakában, mikor az ötvenes évek írói a szabad szót nem mondhatván ki, képletesen beszéltek a nemzethez, nem egyszer a gólyamadár lényéhez fűzték érzelmeiket. Arany «A rab gólya», Tompa «A gólyához» című költeményében fejezte ki csordultig telt bensejének keserűségét; előbbiben a rab gólya csonka szárnyával jelképezi a leigázott hazát, a megnyirbált, eltörölt alkotmányt, utóbbiban a költő

a gólyának beszéli el a sivár valót, a jelen reménytelenségét, őt kéri meg, hogy adja hírül a szomorúságot, osziggédést a «bujdosóknak»; figyelmezteti, hogy ne is térjen vissza többé, mert fel van dúlva régi fészke helye s új fészket sem rakhatna biztos tetőre; vigasztalja, hogy hiszen ő boldogabb, mint mi:

«Neked két hazát adott a végzeted:
Nekünk csak egy — volt!... az is elveszett!»

A finom biológiai ismeret s a gólya és magyarság közt fennálló kapocs Aranyánál, Tompánál és Petőfinél megkapóan nyilatkozik. De nyilatkozik az egyebekben is. Különösen a búslakodva, gondolkodva, komolyan, mintegy magában, árvultan állongó gólya képét, mely jellemző az Alföldön s Tompa is oda helyezi:

«Féllábon állva, itt búslal az esztrág»

számos analógiában megtaláljuk népdalainkban, közmondásainkban, népies költészetünkben. Ime néhány:

«Árva vagyok, mint a gólya,
Kinek nincsen pártfogója.» (Népdal.)

vagy:

«Hegyen ülök, búsan nézek le róla,
Mint a boglya tetejéről a gólya.» (Petőfi.)

A kikelet vidám és az ősz bánatos hangulatát legtöbbször a gólya érkezéséhez vagy távoztához fűzi népünk, az alföldi ember mindig, csak a domb- és hegyvidéken lakó — a kínél madarunk nem tanyázik — a fecskehez. Ez a két madár a magyarság legsajátosabb tavaszüzenetjéje és a tél közelségét jelenti. Ők hozzák meg, ők búcsúztatják el nyarunkat:

«Megenyhült a lég, vidul a határ
S te újra itt vagy, jó gólyamadár.»

mondja Tompa, s viszont Petőfi:

«Jön az ősz, megy a gólya már,
Hideg neki ez a határ.»

Mint igazi költőzködő madár, melynek első érkezését általánosan figyelik, sőt meg is jegyzi, nagy anyagból kikerült országos közepszám szerint: márczius 30-ikán jelen meg nálunk. Gyakran az egyes párok egyszerre érkeznek s azonnal régi fészkeikbe szállnak, néha azonban az egyik előbb jön s egy-két nap múlva a másik.

Annai nálunk a gólyafészkek, hogy új építkezésekre csak itt-ott kell fanyalodniok s ekkor is többnyire előre segített már nekik a gazda, régi kocsikereket tett a pajta vagy akol végébe, arra néhány vastag ágat is, hogy kedves madarának kedvet csináljon a megtelepedéshez és munkáját könnyítse. Sokszor pusztá rud tetejére teszik a kereteket s ide fészkeltetik a házi gólyát. A gólya fészket legtöbbször épületeken, kéményeken, tornyon, kazalon, boglyán, de csonka, vastag fák, fasorok nagy fán, sőt erdőben is találhatjuk. A nagy magyar Alföldön, úgy látszik, ritkábban fészkel fákra, ellenben a Dunán túl gyakrabban. Az utóbbi fészkelés néha telepes is. Fehérmegyében ismerek egy fasort, hol egy-egy nagy fán 4—5 gólyafészkek áll s mindegyik lakott. Vas megyében Kocs vidékén Boba és Kis-Czell közt levő vasutvonal mentén egy kisebb erdőrésztelenben, koros tölgyfákon van kiválóan népes gólyatelep, hol aránylag alig pár hold területen 30—40 fészkek lehet együtt. Egy-egy fán kettő-három is. A gólyafészkek hatalmas, vastag faágakból van rakva, belseje vékonyabbakkal, gyökerekkel, rögökkel, gyeptarabokkal, szénával, szalmával bélelve, Aprilis közepén a tojó lerakja tojásait, száma 3—4—5 darabot, melyek szabályos alakúak, sárgásan áttetsző fehér színűek.

A költés java gondolja a tojónak osztályrésze, de néha a himnek is, kisegítőként meg kell osztania a gondot, mikor ugyanis párja étel után néz. Körülbelül egy havi kotlás után fakadnak meg a tojások. A kis gólyafiac eseten jóságok, nem tudnak lábra állni és sokáig nevelődnek, úgy, hogy két hónapnál is tovább tart, míg a szülőik gondviselése alól felszabadulnak. Kezdetben csak sarkukra támaszkodva üldögélnek s lábaik megerősödésével emelkednek föl. Az öregek éber figyelemmel vigyáznak családi boldogságuk épségére, nem hagyják magzatukat egyedül, hanem még az egyik eledelet hord nekik, addig a másik szemmel tartja a ház táját.

Mikor a vidék gólyái megnövekedtek s kirepültek fészkeikből, szülőik vezetése mellett

1891. évi fénykép után.

VERÉDY KÁROLY, ZIRZEN JANKA, GÖNCZY PÁL ÁLLAMTITKÁR ÉS HANZÉLY JÁNOS.

tanulgatják a repülés művészetét. Minden este megtérnek — a haladásuk szerint közelebb, vagy messzebb terjedő — kalandozásaikból a meleg otthonba s ott töltik az éjszakát. Ha azután szárnyzmaik teljesen kifejlődtek, megédződtek, nagyobb társaságokba verődnek s járják a sekély iszapost, a tarlót, réteket, gyepeket, de már bizonyos nyugtalansággal. Házi tüzhelyök tájától is mintha idegenkedni kezdenének, szóval készülnek a búcsúzásra. A fészkek alkak seregékké növekednek, idegen csapatokkal erősödnek s augusztusban-szeptemberben végleg elbúcsúznak. Felszállnak a magasba, el-elkeringöznek csigavonalban, mindig magasabbra emelkedve, majd irányt véve, dél felé eltűnnek a szemhatárból. Néha azután, mikor már a mieink rég elmentek, idegen golyák százai seregei, sőt hazánk délibb részein még annál is több darabból álló csapatok merülnek fel a levegőben, néha rövid pihenőre meg is szállnak, többnyire azonban csak átsietnek határunkon. A költözökés szakán kívül nagyobb számban ritkán látni, általában nem csatlakozik más fajú madarakhoz, hanem magának, családjának él.

Madarunk, mely kiváló szellemi tehetségekkel van megáldva, bizonyos tekintetben félig háziállat lett, az emberi lakásokhoz húzódt. Éles megfigyeléssel tud különbséget tenni jóbarát és ellenség között. Azonnal észreveszi a rossz szándékot s akkor vad, félénk, ellenkezőleg szelíd és bizalmas. Hogy lénye szerint nem egészen ártatlan és jámbor, azt már különféle szóbeszéd, suttogás elárulta. Hisz nem egyszer hallottunk golyákról, melyek elköltözés előtt erőltén, beteg társukat megölték, sőt emlegették azt is, hogy a hímgolya megölte párját, melynek tojásait lúdtójjással cserélték ki, stb. Efféléket mindig mesebeszédnek tartottunk. De úgy látszik, van azoknak való alapjuk s itt sem hiába zörgött a haraszt. Tisztán és kétségtelenül megbizonyult ugyanis, hogy szárazság idején, hazánk több vidékén, a golyák — nem talván fiókaik számára elég bőségesen eledelet — azokat egyszerűen megölték s kidobták a fészkekből. A gyilkos szülők borzalmas tettük után kerekelt oldottak s elhagyták a fészek táját. Az is bizonyos, hogy ilyen aszályos évben sokkal előbb — már augusztus elején — költöztek el golyáink telelőhelyük felé; egyelőre ugyan valószínűleg csak délebbre, hol bővebb élelem kínálkozott s csak később Afrikába.

HANZÉLY JÁNOS.

1822—1899.

A közoktatásügyi miniszteriumnak négy évtizeden át buzgó működött, s egy idő óta már nyugalmazzott számvetéségi igazgatója: Hanzély

János, élete 78-ik évében Budapesten elhunyt. A boldogult munkás élete javát a hivatalszoba falai közt töltötte el; halála mégis széles körben keltett igaz részvétet, mert igen sokan ismerték lankadatlan munkásságával szerzett érdemeit.

1822-ben született a szepesmegyei Szimzánfalván. Bölcsészeti és jogi tanulmányai végzése után, 1842-ben lépett állami szolgálatba. 1848-ban Eötvös első miniszteriumában gyakornok volt, s a hivatali pályán megmaradván, a központosított országos számvetéségnél a közalapítványi és tanulmányi osztályának vezetője lett Budán. 1867-ben Eötvös új miniszteriumában már mint első osztályú számvetéségi tanácsos működött, s hat év múltán Trefort kinevezte őt a számvetéségi igazgatójává, a mely minőségében a miniszternek kiválóan kedvelt hivatalnok volt. Kedvelté tették egyéni tulajdonságai: nyílt jelleme, nagy munkabírása, példás kötelességtudása s mindenekelőtt az a rendkívüli tájékozottság, melylyel a magyar közoktatásügy rohamosan fejlődő háztartásának minden kis részletét folyvást szemé előtti tudta tartani. De nemcsak a rideg számok, nemesak az iroda falai közé szorítottak az ő ernyedetlen szorgalmú munkássága. Hosszú időn át gondnoka és igazgató-tanácsosa volt a pesti és budai tanítónő-képző-intézeteknek s azok mintaszervi szervezésében és fejlesztésében is kiváló érdemeket szerzett, a melyekért több ízben nyert legfelsőbb elismerést. Ő Felsőleg a királyi tanácsosi címet, utóbb a III. oszt. vaskorona-rendet adományozta neki; hivatali társai és főnökei pedig negyven éves szolgálati jubileuma alkalmával halmozták el szeretetük és becsülésük jeleivel. Negyvenhat évi államszolgálat után, 1889-ben lépett a jól megérdemelt nyugalomba is. Két év hiányán egy fél századig élt boldog házasságban, művelt neveléssel, született Klette Francziskával, József nádor udvari festőjének leányával, Keleti Gusztáv festőművész nővérével.

Halála hosszabb gyöngékedés után, ez évi november 3-án következett be. Bár pótolhatatlan irt csak szeretetei körében hagyott hátra, életének szép emlékeit sok hálás szíven kívül kegyelettel őrizheti a magyar közoktatásügy is, a melynek egyik leghívebb és legbuzgóbb munkása volt.

Elhunytá alkalmából bemutatjuk arcképét egy csoportos képen, a melyen együtt látható a magyar közoktatásügyi három jelesével: a már régebben elhunyt Gönczy Pál államtitkárral, a most Erzsébet-iskolának nevezett, Andrássy-úti felsőbb tanítónő-képző intézet nyugalmazott igazgatójával, Zirzen Jankával, és Verédy Károlyval, a ki Budapest fővárosának ma is nagy munkásságú tanfelügyelője.

AZ URÁNIA TUDOMÁNYOS SZÍNHÁZ.

Budapest székesfőváros egy új közművelődési intézménnyel lett gazdagabb. Közelebb nyitották meg az *Uránia* tudományos színházat, melynek tervezéséről és előmunkálatairól lapunk már ezelőtt is több ízben megemlékezett. Az *Uránia* görög eredetű szó s az eget, az ég világát jelenti; ezért tartják alkalmasnak a főtebbi használatra.

Az *Uránia* név ma már világszerte mintegy köznévvé vált oly tudományos intézetek elnevezésére, melyekben a csillagászat titkait s a természettudományok csodáit mutatják be azok számára, kiknek nincs alkalmuk a természet tüneményeit a csillagvizsgáló-intézetekben, vagy a tudós fizikai és vegytani laboratóriumokban vizsgálgatni. Az *Uránia* elnevezés a németektől eredt, kiknek berlini csillagvizsgáló-tornyát már a múlt évtized végén rendszeresen kezdték mutogatni a nagyközönségnek s a hol először jöttek arra a gondolatra, hogy a távcsövek és mikroszkopok csodáinak szélesebb körökben való ismertetése mellett nagyon jó lenne az újabban oly nagy tökélyre fejlődött vetítő-gépek segítségével más tudományos vívmányokat is bemutatni. Azok a vetített képek, melyeket nálunk főképp a földrajzi és természettudományi társulatok, a szabad lyceum és a turisták egyesületei már több év óta használnak népszerű előadásai élénkítésére, voltak az Urániák kezdetleges eszközei is. Később azonban tovább mentek s arra a gondolatra jutottak, nem volna-e helyes az ily bemutatkozó előadásokat rendszeresíteni, tudományos színvonalra emelni, egyezővel oly közhelyet alapítani a tudományok népszerűsítésére, mint a minők a színházak a szórakoztatás céljára. Hiszen alig van oly tudományos kérdés, melyek iránt kellő alakban előadva s érdekes mutatványokkal megtoldva, a nagyközönség érdeklődését fel ne lehetne kelteni, s kétségtelen, hogy például híres utazók felfedezéseit, az állat- és növényvilág kincseit, idegen országok nevezetességeit s más efféléket sokkal jobban felfogja s megérti a laikus is, ha sikerült képekben látja, mint ha csak olvassa, vagy meghallgatja.

A berlini mintára ma már Bécsben, New-Yorkban, Londonban, Milanóban és Drezdában is vannak ily *Uránia*-színházak, melyek mind a tudomány terjesztését munkálják rendszeresen és gyakorlati mutatványokkal. A legtöbb helyen még csak egy pár hónapja működnek ezek az intézetek: csupán a berlini és bécsi áll fenn már két év óta; de már van egy kis csapat *Uránia* színműrói is, azaz oly tudományos készültésgű írók, kik igyekeznek a színpad külsőségeit utánmozva, a vetített képekhez alkalmas rövid, de lehetőleg minden fontos tárgyat érintő szöveget írni. A külföldi siker minket is utánzásra ösztönzött. 1897 márczius havában egy kis lelkes társaság állott össze, hogy az új kísérletet a magyar közönségnek bemutassa, s Kövesligethy Radó csillagász rendezése mellett a polyklinika javára az Operaházban előadták az *Utazás a holdba* című *Uránia*-színdarabot, mely Berlinben nagy tetszésben részesült. Az operaházi kísérlet azonban nem sikerült eléggé. A jótékony cél érdekében igen magasra szabott belépti díjak visszaraszották ezen előadásoktól a közönségnek éppen azt a részét, melyet ily népszerűsítő előadások leginkább érdekelhetek s a mellett az Opera-színház nagysága sem volt elég alkalmas ily bemutatkozó előadásra.

Ez után néhány buzgó ember újra megkísérelte az *Uránia* létesítését, a mi most végre sikerült is. Az alakulás érdeme főképp Somogyi Nándoré, a budapest-párisi kirándulás vezetőjé, ki fáradhatatlan utánjárással összegyűjtötte az alkalmas embereket, előteremtette a gyakorlati megvalósulás eszközeit. Színtén lelkesen buzgólkodott ez ügyben Molnár Viktor, közoktatásügyi miniszteri tanácsos, ki oda kívánt hatni, hogy a Budapesten létesítendő *Uránia*-színház ne legyen egyszerű üzleti vállalkozás, mely vad még sok tekintetben jogosan érheti a legtöbb külföldi hasonczélú intézetet, hanem valóságos közművelődési tényező, melynek fő feladata az, hogy az iskola és az élet között összeköttetést létesítsen s a tudomány vívmányait azok számára is biztosítsa, kik hivatásuknál fogva tudományos búvárlatokkal szakszerűen nem foglalkozhatnak.

A mi magyar intézetünk ennél fogva több tekintetben jobban is sikerült, legalább szervezetét tekintve, mint a külföldiek. Egyik nagy érdeme az, hogy az üzleti rész egészen elkülönítették a tudományos résztől. A színházat létesítő s az anyagokról gondoskodó részvénytársulattól teljesen függetlenül áll fenn egy tudományos egyesület, mely az előadások rendezésében és vezetésében csaknem korlátlanul működik s tagjainak kiváló műveltségét fogva képes arra, hogy az *Uránia*-színház ne valami magasabb fokú komédiás bódé, hanem valóságos tudományterjesztő intézet legyen. Másik érdeme a szervezetenek, hogy e tudományos társaságban nemcsak földrajzi és természettudományi írók vannak, hanem jóformán minden gyakorlati ismeret-ág képviselői, nem kevesebb, mint 33 szakosztályban csoportosulva. A szakosztályok tagjainak névsorában igen sok kiváló író és művész nevé találjuk. Harmadik nagy érdeme a magyar tudományos színházak az, hogy előadásait olesón tartja, olesóbban, mint a rendes színházak, s e mellett különös tekintettel a közönség különböző előképzettségi fokára, a rendes népszerű előadásokon kívül külön előadásokat rendez a tanulóifjak külön a munkások számára is.

Az *Uránia* tudományos színház bérhelyiségben van, de igen czélszerűen berendezve. A helyiség a nagyon népes Kerepesi-úton fekszik a Nemzeti és Népszínházak között az úgynevezett Rimanóczy-palotában, mely festői mór díszítésével egyik látnivalója a fővárosnak. A palota egy régi emeletes ház helyén áll, mely arról volt nevezetes, hogy sok ideig laktak benne egymás után Jókai Mór és Blaháné. Az *Uránia*-színház beköltözése előtt az Oroszi-műtató volt az épületben, melynek berendezése a legfényesebbek egyike. A mostani színház tágas bejáratainak falai és fülkéi tele vannak tudományos látnivalókkal, minők: kitömött állatok, térképek, fizikai eszközök, fényképek. Benn a szép mór izlésű színházban, melynek gazdagon aranyozott berendezése is igen czélszerű, számos művész tárgy gyönyörködte a nézőt; de a legnevezetesebb egy óriási vetítő készülék, melyet a nézőtér hátsó részében helyeztek el. A színpadot és nézőteret, melyben 576 ülőhely van, köztük 36 páholy, összesen 1500 villamos lámpa világítja meg; ezenkívül tele van különböző optikai eszközökkel, melyek többek között felváltva fehér, vörös, kék és sárga fényt szórnak, s más eszközökkel, melyek a vetített képeket egyúttal mozgóká is képesek alakítani. Előadás közben a vetített képek minden néző kényelmében láthatja, az előadó pedig a nézők előtt oldalt állva adja elő a szöveget.

A legelső látványosságok, melyeket az *Uránia*

FELOLVASÓ-TEREM.

tudományos színház bemutat, természetesen nagyobb részt külföldi hasonló irányú művek átdolgozásai. Így a legelső nagy darab volt *«Küzelem az éjszaki polusért»*, melyben három éjszakasarki expedíció (Germania, Tegethoff, Nansen) viselt dolgaiat mutatták be 52 képből három felvonásra osztva. Ezt a darabot *Cholnoky Jenő* tanár, az ismert kínai utazó dolgozta át. Ugyancsak ő irt egy eredeti dolgozatot is, különösen a fiatalok számára, melyben 102 képből mutatja be Magyarországot nevezetesebb helyeit. Mindezen nagy előadások mellett s azt megelőzőleg 20—30 percig tartó kisebb tudományos előadások vannak. Ilyeneket tartott eddig *Klapathy Jenő* egyetemi tanár s az *Uránia* tudományos egyesület főtáncára, a folyósított levegőről, *Kövesligethy Radó* tanár az óráról, mint időmérőről s ugyanó a novemberi hulló csillagokról.

Az előadások sorozatából, melyeket az *Uránia* előre hirdet, kiváló érdekűeknek ígérkeznek a következők: *A gr. Zichy Jenő expedíciója. Páris és a világkiállítás. A szent-gothárdi alagút. A sphaerák harmoniája. Hogyan keletkeztek az eső? Transzvál. Léghajózás és repülés.* Az

1899-iki műtárlatok remekei. Marconi-féle telegráf. A mikroszkop csodái. Hogyan lesz a tojásból csirke? Detektívek az égen. Az amerikai indiánok, stb. Látható e sorozatból, hogy a színház programja igen nagy kört ölel fel, s később, ha az első nehézségeken túl lesznek, az egyes szakosztályok buzgósága még szélesebb körűvé fogja azt tenni.

Megemlítjük végül, hogy a tulajdonképeni színházban kívül van még az első emeleten is egy terem, hol az üléseken kívül népszerű tudományos előadásokat és hangversenyeket szándékoznak rendezni.

A BUDAPESTI KATONATISZTI KASZINÓ.

A főváros egyik legszebb helyén, a most újja épülő Belvárosban emelkedik egy hatalmas nagyságú, szép barokk stílusú palota. Már külső alakja s a homlokzatán elhelyezett harezias díszítmények is elárulják, hogy az épület katonai célokra szolgál. De éppen diszes voltából kilátszik az is, hogy nem közönséges kaszárnya. *«Törzskari épület»* a hivatalos elnevezése s benne vannak elhelyezve a törzskari, a tőpárancsnokság és a tisztú kaszínó helyiségei. Ezen kívül még egy zászlóalj gyalogság elhelyezésére alkalmas, szerényebb külsejű épület van hozzá ragasztva, melylyel az egész teljes négyzet alakul ki. E melléképületnek külön udvara és külön bejárati vannak.

A tisztú kaszínó a négy utcától: az Irányi-, Zöldfa-, Duna-, és a meghosszabbított Váci-utcától határolt kettős épületnek a Duna felé néző szakaszában van elhelyezve. Egy vendéglői és kávéházi helyiségen kívül, melyek a földszintet foglalják el, nincs is egyéb ezen a szárnyon. A milyen szerény volt a tisztú kaszínó régi helyisége a Károly-kaszárnyában, olyan fényes és előkelő a mostani. Be van rendezve a szórakozás és tanulmányozás minden szükséges eszközzel; mert a kaszínó nem csupán társaskör, s tisztú szórakozó hely, hanem egyúttal tudományos egyesület is, a hol katonai szakkérdésekről felolvasásokat tartanak és vitákat rendeznek. A kaszínó berendezése nemesak magukat a katonákat érdekli, hanem a polgári köröket is, mert az ott tartatni szokott estélyek, mulatságok nagy kedveltségben állanak a fővárosi polgárság körében is.

A gazdag díszítésű főbejárattól három felé ágazó lépcső vezet az első emeleti kaszínó-helyiségekbe. Tágas, kényelmes ruhaház, játszó, billiárd- és olvasó-termek, a könyvtár, egy szép szalon és a tiszték előtt nagy kedveltségben álló hadijáték céljaira berendezett termek vannak itt. Ezek a helyiségek nagy változatossággal, különböző stílusokban vannak berendezve. A második emeleten, melyre a pompás

Weinwurm fényképei.

A BUDAPESTI KATONATISZTI KASZINÓ. — A NAGY DÍSZTEREM.

A BUDAPESTI KATONATISZTI KASZINÓ ÉPÜLETE.

Erdélyi fényképe után.

márvány-diszlepcsőn kívül még két melléképés vezet, vannak az ünnepélyek termei. Fényes, két emelet magasságú nagy díszterem e résznek fő helyisége, a hozzá csatlakozó mellékteremmel és zenekari emelvényvel. A díszterem 30 méter hosszú, 15 méter széles és 11 méter magas s díszénél és nagyságánál fogva a főváros legszebb és legalkalmasabb tánctermei közé tartozik. Most még, a míg a falak teljesen meg nem száradtak, nem lehet a tervezett festésekkel és aranyozásokkal ellátni, de már így is igen kedvezően hat a szemlélőre.

A díszteremhez egyik oldalról egy szalon és egy másik, 190 négyzetméter kiterjedésű, hét méter magas terem csatlakozik; másik oldalról pedig a zene-terem és egyéb melléképések vannak. Az egyes helyiségeknek, különösen az első emeleti írószobának és a második emeleti kisteremnek berendezése művészi eredetiségről tanusodik.

A kaszinót részint a két nagy fővárosi kaszárnya megváltásából befolyt összeg egy részéből, részint pedig a tisztikarnak e célra már régebbi idő óta gyűjtött alapjaiból építették. A terveket a budapesti katonai építkezési osztály készítette a hadtestparancsnokság rendelkezési alapján. A munka és az érdem orosz-lánrészre *Khittel* Rudolf ezredes, katonai építkezési igazgatót és *Krickl* Ernő századost illeti. Az építést *Krickl* százados személyes felügyelete alatt *Richtl* Antal építőmester eszközölte.

A fényes helyiségeket ez évi november 18-án nyitották meg ünnepélyesen.

A HÁBORÚ ÉS A GENFI EGYEZMÉNY.

A krími és az 1859-iki olasz háborúban a sebesültek, betegek és katonai orvosok nyomorúságos és veszélyes helyzetéről tett tapasztalatok arra indították a genfi «Société d'utilité publique» (közhasznú társulat) című társaságot, hogy az európai hatalmakat a háború súlyos következményeinek lehető enyhítéséről való tanácskozássra meghívja. Ennek következtében 1863 október 26—29-én Genfben az európai államok képviselői tanácskozássra gyűltek és létrehozták az 1865-ben jóváhagyott, úgynevezett genfi egyezményt.

Az 1865 után lefolyt európai háborúkban a «genfi kereszt» mint a genfi egyezményhez való csatlakozás jelvénye mindenütt látható volt ugyan, de az egyezmény legfontosabb rendelkezéseit úgy szólnak senki sem tartotta meg.

Az orosz-török háborúban a kozákok a török sebesülteket és orvosokat kegyetlenül megölték, viszont a török basibozukok sem kímélték az oroszokat. Páris ostrománál a német bombák a francia kórházakat földig lerombolták. Ily

jelenségek után majdnem biztosra lehetett venni, hogy Transzvámban az angolok a genfi egyezményt szintén figyelmen kívül fogják hagyni. Ugyanis az egyezmény egyik határozata az egyenlően erejű és embertelen fegyverek használatát tiltja. A *Hágában* a múlt nyáron tartott nemzetközi békeértekezleten a genfi egyezményt fönt említett, kissé tág értelmű határozatát tüzetesebben meg akarták állapítani.

Igy például javaslatba hozott, hogy szabadon mozgó hadi léghajókból az ellenfél csapatjaira, vagy erődítéseire robbanó szereket, nevezetesen dinamitot, melnit, ekrazitot és pikrint szórni nem szabad. Felszólaltak továbbá a *dum-dum* nevű angol gyalogsági löveg ellen, melyet az angolok Egyiptomban a dervisek ellen használnak.

Anglia képviselői a két javaslat tárgyalását határozottan elleneztek, mire a többi hatalmaságok képviselői sem feszegették tovább a dolgot, s így határozatot sem hoztak ez ügyben. Most tehát Anglia a háborút Transzvámban

Weinwurm fényképe után.

A BUDAPESTI KATONATISZTI KASZINÓ. — LÉPCSŐHÁZ.

egyenlően fegyverekkel folytathatja. Ilyenek a robbanó gyalogsági lövegeken kívül a melnittel töltött gránátok, melyekkel az angol lovas útegek vannak ellátva. Ez új gránátok készítése eddig csak az angolok títka.

A melnittel töltött 75 kilogrammos gránátok robbanó ereje 250-szer nagyobb, mint a hasonló súlyú közönséges gránátoké. A boerok vezére ezen gránátok használata ellen formaszzerű óvást emelt ugyan, de azzal az angolok alig fognak törődni.

Legborzasztóbb hatásúak azonban a léghajókból kidobott pikrit bombák, melyek nappal a mozgó hadoszlopokat, éjszakán idején pedig a táborban pihenő csapatokat pusztítják.

Mindezekből azt látjuk, hogy a jövő háború borzalmai a «Genfi Egyezmény» határozatai alig enyhítendők.

EGYVELEG.

* **«Kék» Dunáról** szól gyakran az osztrák-német. Az elnevezés egészen helytelen. Egy Bruszkay nevű törvényszéki bíró 1898-ban egész év folytán vizsgálta a Dunát és soha sem találta annak színét valódi kéknek. Magas vízállás esetén 11 napon barna, 59 napon piszkos-zöld, 46 napon agyagsárga, 45 napon világos-zöld volt. Alacsony vízállás esetén 69 napon acélszöld, 25 napon fűzöld, 46 napon smaragd-zöld s 64 napon sötétzöld színt mutatott. Ma-tern alsó-ausztriai város mellett. Nagyon valószínű, hogy a kék szín másutt sem fordult elő, legfeljebb nagy ritkaság gyanánt.

* **A bibliából** jelenleg több van a földgömbön 200 millió példánynál forgalomban és pedig 330 különböző nyelven.

* **Érdekes fogadást** nyert meg egy francia dektív. Egyik legjobb barátját álöltözötben négyyszer szöktette meg s legalább tíz percig beszélt vele mindannyiszor, a nélkül, hogy az felismerte volna. Első ízben mint eszmadia legény, azután mint bérkocsis, majd mint előkelő öreg úr s végre mint pincesz barátjának kedvenc vendégüljében.

* **Delejes sziklák** vannak a Laplata torkolatánál. Különösen a Punta-Negra hegyfok veszélyes a hajóknak, ha Buenos-Ayresbe vagy Montevideóba mennek s ezért lehetőleg távol maradnak tőle. Trinidad szigetén is annyi sok mágnés-kő van, hogy az angolok egészen lemondtak arról, hogy itt táviró-állomást létesítsenek.

* **Nagy khinin-fogyasztás.** A Philippin-szigeteken működő amerikai csapatokat a sárgaláz nagyon tizedeli. Az amerikai hadügyminiszter közelebb öt ezer kilogramm nyers khinint, és tíz millió adag khinin-port rendelt meg a csapatok számára.

* **Csiga-verseny.** Florenzen valaki kísérletet tett néhány csigával oly útonal, hol mindenik csak egy irányban mehetett előre s kitűnt, hogy a leggyorsabb csiga egy kilométernyi útát 8¹/₂ nap alatt tett meg.

A «FERENCZ JÓZSEF» TANÍTÓK HÁZÁNAK FELAVATÁSA.

Nevezetes jótékony intézet megnyitása történt folyó hó 19-én. Erzsébet királyné neve napján Budapesten. *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter számos kiváló tanterfű jelenlétében ekkor avatta fel a magyarországi tanítók házát, melyben a tanítóknak Budapesten a felsőbb iskolákban tanuló gyermekei kaphnak ingyen, vagy csekély díjért lakást és teljes ellátást, megkönnyítvén ezáltal 3—400 forintos fizetésből élő szülők anyagi gondjait.

A magyarországi tanítók önszervezők érdekében az utóbbi évtizedek alatt dícsőre méltó tevékenységet fejtettek ki. Több mint félmillió forintra tehető az az összeg, melyet a 27,000 főnyi tanítótag eddig ily célokra különböző címek alatt összegyűjtött, s ezenkívül évente százezer forintnál jóval többet osztanak ki szegény sorsú, vagy munkatehetetlen kártársaik között ösztöndíj, vagy segély gyanánt. A legfontosabb mindezen intézmények között az «*Eötvös-alap*», melyet 1876-ban a nagynevű volt közoktatásügyi miniszter emlékére főleg Péterfy Sándor buzgólkodása létesített, mely fennállása óta mintegy 100,000 forintot gyűjtött s ennél jóval többet adott ki ösztöndíjakra és segélyezésekre.

Ugyanezen kiváló tanár indítványozta az Eötvös-alap kiegészítése végett a tanítók háza létesítését is. Az 1896-ban tartott egyetemes tanügyi kongresszuson megjelent több ezer tanító nagy lelkesedéssel tette magáévá az eszmét s megbizta az Eötvös-alap igazgatóságát annak létesítésével. Azonban a tanítók házána alapja éveken át csak igen szerény mértékben gyarapodott s a jelen év közepén is alig haladta meg a 20,000 forintot; így a tanítók óhajtatásának beteljesedése a messze jövő feladatának látszott. Maga az indítványozó is, hogy legalább némi eredményt mutathasson fel, egyelőre megelégedett azzal, hogy legalább ingyen ebédeket szerezzen a szegény tanítók gyermekeinek. Fáradtságot nem kímélve, személyesen sorra látogatta a főváros összes vagyonosabb vendéglőit s oly szerencsével, hogy eleinte 40, ma már 102 szegény tanuló számára eszközölt ki náluk ingyen ebédet.

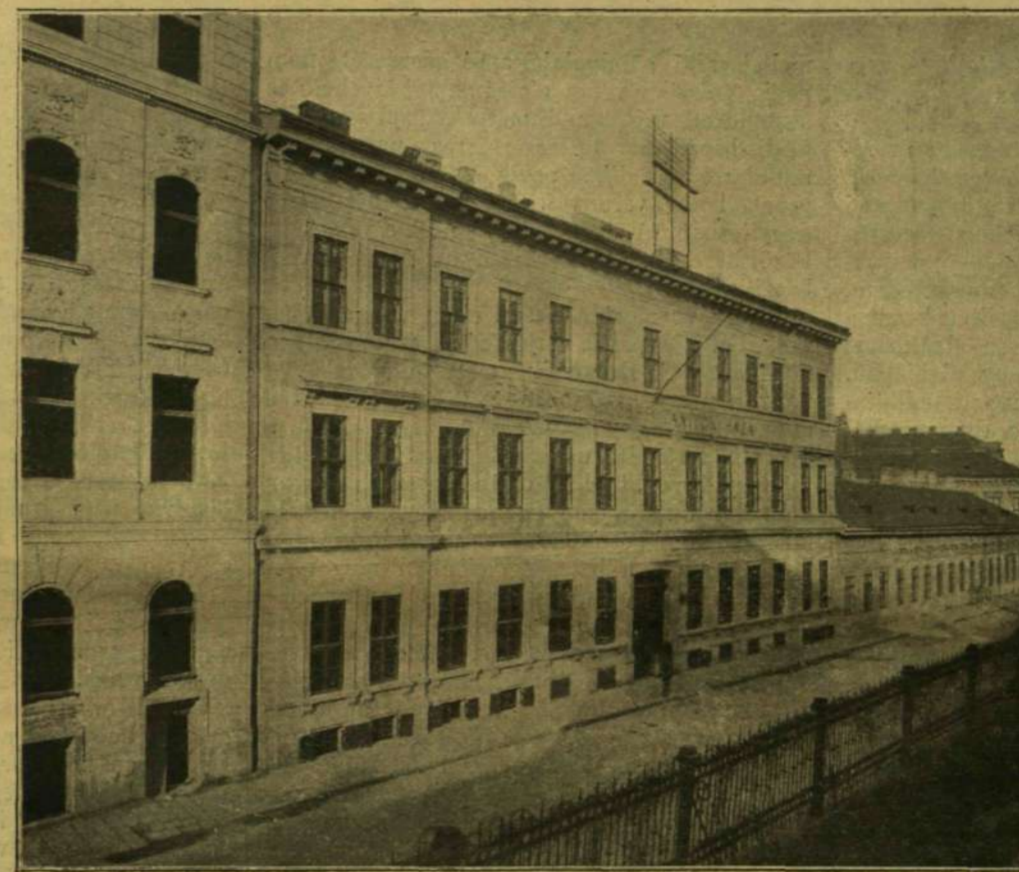
A jelen év nyarán váratlan öröndetes fordulat történt. A főváros közepéhez közel, az üllői úti klinikák és a Köztelek szomszédságában a Szentkirályi-utcában, a 47. sz. alatt egy jó nagy kerthelyiséggel bíró, jó karban levő két emeletes bérház került eladásra. Az Eötvös-alap intézői, mivel értesülést nyertek arról is, hogy a közoktatásügyi miniszterium a tanszermúzeum és paedagógiai könyvtár elhelyezése fejében nagyobb segélyt hajlandó adni e célra, július hó utolsó napjaiban megvásárolták a fentebb említett házat tulajdonosaiktól, az Incze örökösöktől 104,000 forintot s rögtön intézkedtek, hogy a lakók egy részének novemberre felmondva, a háznak legalább egy része állandó rendeltetésnek adassék át.

Nagy lelkesedés hatotta át Magyarországi tanítóit, midőn ily módon régi vágyuk teljesedését biztosítva látták. A paedagógiai lapokban és a tanítók gyűlésein hónapokon át csak a tanítók házáról volt szó. Kicsiny és nagy veteledett adakozásokban és ígéretekben. Három hónap alatt a szegény tanítók saját filléreikből mintegy 50,000 forintot adtak össze s még többnek fizetésére kötelezték magukat. Az Eötvös-alap 50 koronás rész-jegyek kibocsátását határozta el a tanítók házána fenntartása érdekében, s még ki sem bocsátották e jegye-

ket, már is közel ezer darabot irtak alá. Meglepő s megindító volt látni, hogy egyes gyűléseken mily nagy buzgalmat s áldozatkészséget tanúsítottak egyes tanítók. Volt oly gyűlés is, melyen förtészésre 6000 forintot szavaztak meg, óriási összeget az ő szegény helyzetükhöz képest.

Legnagyobb hatással volt azonban a tanítók házána megteremtésére *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszternek azon intézkedése, hogy az állami költségvetésbe öt évi részletekben nem kevesebb, mint egy millió koronát vett fel a tanítók háza érdekében oly céllal, hogy a budapesti házat átveszi az Eötvös-alaptól, hasonló házat szerez Kolozsvárt s esetleg más nagyobb vidéki városokban is, mindezeket örök időkre átengedi a tanítóknak, de rájuk bizza az internatusok fenntartási költségeiről való további gondoskodást. Azóta csakugyan megindult a mozgalom a kolozsvári internatus létesítésére is; ezenkívül Munkácsra már van egy intézet, melyben a szegény rutén tanítóknak a munkácsi főgimnáziumban tanuló gyermekeit helyezik el.

A tanítók háza ügyével áll kapcsolatban az a másik, lapunknak más helyén ismertetett moz-

A «FERENCZ JÓZSEF» TANÍTÓK HÁZA BUDAPESTEN.

Weinwurm fényképe után.

galom is, mely Eötvös József báró összes műveinek kiadását célozza. A nagy emlékeztető államférfi családja ugyanis a kiadás összes tiszta jövedelmét a tanítók háza javára ajánlotta fel s a tanítók buzgó felkarolva ezt, azt reménylik, hogy 40—50,000 forinttal fog általa gazdagodni alaptökejük.

Valóban nemes és szép gondolat volt a tanítók háza, mely által Magyarország egyik legérdemesebb értelmiségi osztályának sorsán oly sokat lendíthetnek. A vasútasokon kívül még eddig más osztály nem gondolt erre; csak báró Eötvös Loránd létesítette minisztersége alatt a középiskolai tanárok aggasztó fogyásának látára pár évvel ezelőtt az Eötvös-kollegiumot középiskolai tanári pályára készülő bölcseztan-hallgatók javára. A budapesti és kolozsvári tanítók házában a jövő iskolai évtől kezdve legalább 400 tanító gyermeke kap ellátást, csaknem kivétel nélkül oly szülők gyermekei, a kik egyetemeken s más főiskolákban eddig csak nélkülözések között, avagy tanulásukat hátráltató kenyerékeset mellett élhettek meg. Ó Felsége a király is méltányolta e szép törekvést s megengedte, hogy a budapesti tanítók háza az ő nevével viselhesse.

A «*Ferencz József*» tanítók házában jelenleg ideiglenesen 48 tanuló van; nagyobb részük egyetemi és műegyetemi hallgatók, de van közöttük egy pár, ki az állatorvosi főiskolának, a zeneakadémiának, mintarajziskolának, a Paedagogiumnak s közép- és az ipariskolának növen-

déke. Egy pár alapítványon kívül a többi 4 ft havi díjat fizet lakásért, fűtésért és világításért. Van az épületben számukra 10 hálószoba s három nappali szoba. Ha a többi lakóknak is felmondanak s az átalakítás megtörténik, a jövő iskolai év elején 150 növendék számára lesz hely. A felügyeletet egyelőre egy megbízott férfi gyakorolja, Józsa Mihály, a közoktatásügyi miniszteriumba berendelt tanfelügyelő, ki minden tekintetben való rátermettségénél fogva a gondnoki teendőkre kiválóan hivatottnak látszik. A leánytanulókról még eddig nem intézkedhetnek; egyelőre a Mária Dorothea-egyesület fog róluk lehetőleg gondoskodni, azonban tervben van, hogy később mind Budapesten, mind Kolozsvárt külön intézeteket állítsanak fel számukra. Mivel azonban a jelenlegi két intézet teljes kiegészítése után a fenntartás költségei évente legszerényebb számítás szerint is évi 30—40 ezer forintot kívánnak, ez a terv csak később valósulhat meg.

Főiskolákra eddig csak igen kevés tanító volt képes gyermekét elküldeni. A tanítók háza bizonyosan változtat a helyzeten; a közel jövőben a folyton szaporodó tanítók gyermekei közül sokan léphetnek tudományos pályára s bizonyára rövid idő múlva ki fog tűnni, hogy a most megnyitott intézet a szükségüket távolról sem lesz képes kielégíteni. Az első, legnehezebb lépés azonban az intézet létesítésével megtörtént.

A PESTIS.

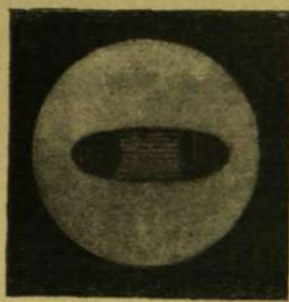
A pestis hiteles adatok szerint már időszámításunk előtt is pusztított, mint kiterjedtebb járvány azonban csak a VI. században, Justinianus idejében jelent meg Európában. Azóta itt majdnem honossá lett, és a közép-korban, valamint az újkor első századaiban egyike volt a legpusztítóbb népbetegségeknek, így a XIV-ik század közepén egyedül Európában 25 millió ember halálát okozta (úgynevezett fekete halál). A XVII-ik század közepe óta lassanként ritkultak Európában a pestis járványok, és a provencai nagy járvány óta (1720—1722) nem is mutat-

kozott többé Európa nyugati részeiben pestis, a délkeleti részekben azonban még a jelen század első tizedeiben is erősen szedte áldozatait, míg végre 1841-ben, a mikor Konstantinápolyban is megszűnt, egészen elhagyta Európát, s eredeti hazájába, a yunnani fensikra tért vissza. Azóta még csak egyszer mutatkozott a baj Európában, és pedig 1879-ben Vetyankában (Asztrakan) és környékén, a hol azonban sikerült hamarosan elfojtani, még mielőtt nagyobb mértékben elterjedhetett volna. (Magyarországon az utolsó pestis-járvány 1795/6-ban volt a Szerémségben, Erdélyben pedig 1811-ben.)

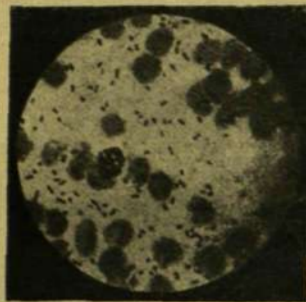
Most azonban újból fenyegeti Európát a pestis veszedelme s azért időszerű lesz, ha röviden megismertjük e betegség lényegét és az ellene való védekezés módját, annyival is inkább, mert e tekintetben az utóbbi évek tetemes haladást tünnetnek fel, oly haladást, mely alkalmas arra, hogy a pestistől való nagy félelmet lényegesen csökkentse.

A pestis ragályos betegség, mely kizárólagosan oly módon jó létre, hogy egy bizonyos apró szervezet, a pestis-bacillus valamiképpen beléjut a testbe. Maga a betegség vagy hirtelen, vagy rövid ideig tartó általános roszulást után (fej-fájás, szédülés) áll be, lázzal és rohamos, nagyfokú erőhanyatlással jár és az esetek többségében halálosan végződik, még pedig többnyire a betegség harmadik és ötödik napja közötti időben, néha azonban már néhány óra alatt.

A betegség székhelye és hevesége szerint a

Pestis-bacillus 20,000-szer nagyítva.

Pestises beteg vére 1000-szer nagyítva.

Dr. Yersin pestis-bacillussal beojt egy bivalyt.

pestisnek többféle alakja különböztethető meg. Leggyakoribb a mirigy- vagy bubo-pestis, melynél egy vagy több nyirokmirigy, különösen a czombhajlatban, a hónaljban és a nyakon megduzzad, fájdalmas lesz, esetleg elgennyed. Ezen alaknál a pestis-bacillusok a bőr valami csekély sebészen át (horzsolás, bőrpelédés) a testbe jutva, a nyirokerek útján a nyirokmirigyekbe kerülnek és ezeket megbetegítik. Egy második alaknál a pestis-bacillusok már a bőrön bejutásuk helyén is kóros elváltozást idéznek elő fekély vagy kelevény alakjában. Egy harmadik alaknál, az úgynevezett tüdőpestisnél, a bacillusok a tüdőbe jutva, ezt veszedelmesen megbetegítik, a negyedik alaknál pedig főleg a gyomorban és a belekben képződnek fekélyek, a mikor súlyos tifuszhoz hasonló betegség keletkezik. Végül vannak nagyon könnyű pestis-esetek is: az illető egyének alig érzik magukat betegnek, fenn járnak; minthogy azonban a fertőző anyagot magukban hordozzák, épen úgy terjeszthetik a bajt, mint a súlyos betegek, sőt e tekintetben talán még veszedelmesebbek is, mint az utóbbiak, a mennyiben a környezet és a hatóság figyelmét elkerülve, a kellő óvintézkedések velük szemben elmaradnak.

A pestis-bacillus benne van a pestises egyén vérében, megbetegedett nyirokmirigyében, tüdőpestisnél pedig a nyálban is; mindezekből átjuthat más személyekre vagy állatokra, rákerülhet a legkülönbözőbb tárgyakra s így tovább terjedhet.

Az ember fertőzése többnyire olyan módon történik, hogy — a mint már említettük — valami, esetleg egészen csekély bőrszűrésen át beléj jut a pestis-bacillus. Nagy szerepet játszanak e tekintetben bizonyos rovarok, főleg a bolhák, mint a melyek részben pestisben megbetegedett emberekről, még inkább azonban pestises állatokról, főképen patkányokról átviszik a pestis-bacillust. A patkányokat illetően már régen tudják, hogy rendkívüli hajlamuk van a pestisben való megbetegedésre, a mi a pestis terjesztése szempontjából annyival is inkább fontos, mert a pestisben megbetegedett patkányok nem maradnak rejtekeikben, hanem ezeket elhagyva, tovább vándorolnak; a legutóbbi pestis-járvány alatt Kantonban alig egy hónap alatt körülbelül 40,000 pestisben elhullott patkányt találtak az utakon. Az ember fertőzése történhetik továbbá oly módon is, hogy pestis-bacillusokat tartalmazó poros levegőben tartózkodik, a mikor a belégzett poros levegőbe jutnak a bacillusok, avagy úgy, hogy pestis-bacillusokkal valami módon fertőzött táplálékot vesz magához.

A mi magát a pestis-bacillust illeti: ez egy rövid, vastag, legömbölyített végű, pálczika alakú apró szervezet; nagyságáról némi fogalmat nyerhetünk, ha tudjuk, hogy vastagsága egy milliméternek ezredrészét teszi. A pestis-bacillus két végén erősebben festődik, minek folytán néha úgy tűnik, mintha két egymás

mellett álló gömb alakú apró szervezet, nem pedig pálczika volna előtünk. Jól kivehető ez a mellékelt rajzokon, a melyek közül az első a pestis-bacillus húszszerezéses nagyításban mutatja, a második pedig egy pestisben szenvedett beteg vére van feltüntetve ezerszeres nagyításban. (A nagy kerek foltok a vérszövetek, közöttük láthatók elszórtan az apró pestis-bacillusok).

A mi már most a pestis ellen való védekezést illeti: a pestis terjedésénél számos olyan körülmény közbejár, mely a védekezést nagyon megnehezíti. Ide tartoznak például a nagyon könnyű pestis-esetek, ilyen továbbá a pestis terjedése nehezen ellenőrizhető állatok (patkányok, bolhák) útján, úgyszintén azon időszaknak néha nagyon hosszú volta, a mely időszakban a pestis-bacillus már benne van a testben, maga a betegség azonban még nem tört ki. Viszont azonban vigasztaló az a körülmény, hogy egyrészt kedvező közegszétségi viszonyok között (egészséges, tiszta, nem zsúfolt lakások, jól táplálkozó lakosság) a pestis, még ha behuzolják is, nem igen tud lábra kaptani; másrészt pedig a pestis-bacillus ellentálló képessége a kiszáradással és különböző fertőtlenítő eljárásokkal szemben nagyon csekély. De talán még vigasztalóbb az, hogy a Haffkine-féle védőoltások pestis ellen az eddigi tapasztalatok szerint meglehetősen eredményesek, másrészt pedig úgy látszik, hogy a kifejlesztett betegséggel szemben sem vagyunk ma már egészen tehetetlenek.

A Haffkine-féle védőoltást illetően: ennek alapját az a régi tapasztalat teszi, hogy valamely fertőzés gyengébb alakjának kiállása fogékonytalanná tesz egy esetleges későbbi erős fertőzés ellenében. Haffkine ilyen gyengébb fertőzést oly módon idéz elő, hogy magasabb hőmérséklet behatása útján gyengített pestis-bacillusokat fekszkendez az emberek bőre alá, a minek eredményeképpen egy csekély lázzal járó, 1—2 napig tartó enyhe betegség keletkezik, a mely egy esetleges erős pestis-fertőzéssel szemben ellenállóvá teszi az illetőket. Az Indiában ezen irányban eddig végzett kísérletek nagyon biztató eredményre vezettek.

A már kifejlesztett betegség ellen pedig az úgynevezett vérsavó-gyógyításmód biztat sok sikerrel. A vérsavó-gyógyításmód alapja, a mint ismeretes, azon tapasztalat, hogy a valamely fertőzés ellen nagy mértékben fogékonytalanná tett állat vérében, illetőleg vérsavójában olyan anyagok vannak, melyek más állatokba átvive, ezeket is fogékonytalanná teszik az illető fertőzéssel szemben, sőt gyógyító hatást is gyakorolnak, ha a fertőzés még nem haladt túlságosan előre.

Az eljárás, melylyel a pestist gyógyító vérsavót előállítják, a következő: pestis-bacillus 65°-nál megölt tenyészetét fokozódó mennyiségben bizonyos időközönként befecszkendezik nagyobb állatokba, a minek folytán ezek idővel nagy mértékben fogékonytalannokká lesznek

a pestis iránt; a mikor ez bekövetkezett, akkor az állatokon eret vágunk (az állatok ezt rövid idő alatt kiheverik), a kifolyó vért a legnagyobb tisztasággal felfogják és hideg helyen nyugodtan állani hagyják; egy bizonyos idő múlva, a mikor a vér már egészen szétoszlott vérléplenyre és vérsavóra, ez utóbbit leöntik és gyógyításra használják. Maga a gyógyítás abban áll, hogy ezt a vérsavót, a mely teljesen ártalmatlan, nagyobb mennyiségben a betegek bőre alá fecskendezik. A mellékelt rajz azt a jelenetet tünteti fel, a mikor dr. Yersin francia tengerészorvos, kinek most Nha-Trangban (Annam) van jól felszerelt laboratoriuma és a ki először állította elő a pestist gyógyító vérsavót, két fiatal felmentőt segítette a pestis-bacillus elölt tenyészetét, hogy idővel a bivaly vérsavóját gyógyításra felhasználhassa.

Köztudomású, hogy a nyáron Oportóban is kiütött a pestis, a mi kedvező alkalmul szolgált arra, hogy az említett módon készített vérsavó gyógyító hatását a különböző államok részéről kiküldött orvosoknak bemutassák. Az eredmény az volt, hogy míg a vérsavóval gyógyítás előtt Oportóban megbetegedett 62 egyén közül 27, vagyis 43 1/2% meghalt, addig a vérsavóval kezelt 104 beteg közül csak 14 halt meg, vagyis 13%. A vérsavóval gyógyítás tehát 30%-al csökkentette a pestises betegek halálási arányát. Valószínű azonban, hogy ezen már is fényesnek mondható eredmény idővel még javulni fog. Y.

ANGOL TÁBORI TŰZÉRSÉG A DÉL-AFRIKAI HÁBORÚBAN.

A dél-afrikai harcmezőn az angol tüzérség 12 fontos lovas és 15 fontos gyalog tüteggel jelent meg, vagyis oly ágyúkkal, melyeket 12, vagy 15 fontos lövegekkel tölthetnek meg. Ezen ágyúknál háromféle löveget használnak. 1. A shrapnel, — melyet Shrapnel angol ezredes talált fel 1803-ban, — 200 drb. puskagolyót tartalmazó öntött vasból készült ürölöveg, mely az ágyúból való kilövés után előre meghatározható távolságban és időben robban szét. A robbanó anyag sulya másfél unca, vagyis egy negyed kilogramm. A shrapnel felső részén lévő gytacsot (lásd az 1-ső sz. rajzot) egy önműködő készülék abban a pillanatban gyújtja meg, melyben a löveg az ágyú csövélő kirepül. Ezen készülék működése oly pontos, hogy a tüzekek a shrapnel szétrobbanásának helyét és idejét előre biztosan kiszámíthatják.

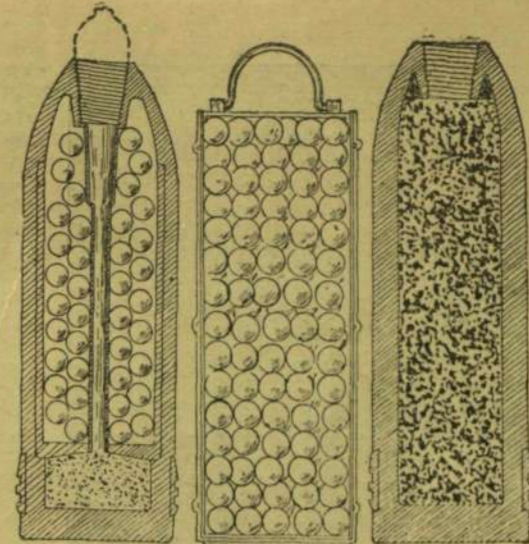
2. A második löveg (lásd a 2-ik számú rajzot) az úgynevezett kartács-doboz. Ezt leginkább támadó lovassági tőmegek ellen használják, mivel 1800 lépésnyi távolságon túl nem igen alkalmazható. A dobozban levő 300 drb. puskagolyó a mondott távolságban szétszóródván, lovas vagy gyalogsági tőmegekben iszonyú pusztítást okoz. Megjegyzendő, hogy e két löve-

get a gyorstűzelő ágyúból szórják, míg a gyalogságot az úgynevezett Maxim-ágyúk kísérik. A valódi Maxim-ágyúk eddigél csak az angol és az amerikai seregben használtaknak, habár azokhoz némileg hasonló ágyúk már másutt is láthatók. Az angol Maxim-ágyúval egy perez alatt 600 lövést lehet tenni.

A 3-ik és legveszélyesebb lövegek a lyddit-tel töltött gránátok. (Lásd a 3-ik sz. lapot).

A lyddi angol állami löpörgyárban készült lyddit valamennyi robbanószer közt első helyen áll. Egyetlen egy lyddit-gránát egy század, tömegekben felállított gyalogsági zászlóaljtal teljesen megsemmisíthet.

A lyddit-gránát hatszáz lépésnyi távolságban még a sziklát is porrá zuzza. Egy ily löveg pusztította el a boerok egyik 40 fontos ágyútelepét, mire Joubert tábornok az emberiség nevében a lyddit-gránátok használata ellen óvást emelt.

Shrapnel. Kartács-doboz. Lyddit-gránát. AZ ANGOL TŰZÉRSÉG LÖVEGEI.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Báró Eötvös József munkáinak új kiadása. Báró Eötvös Loránd, az Akadémia elnöke, nagymelékű atyjának, báró Eötvös József összes műveinek kiadási jogát az Eötvös-alapra ruházta, hogy e kiadás jövedelme a Budapestben már megnyílt Tanító Házra javára gyűmöleszöszék. A kiadás rendezésére országos Eötvös-bizottság alakult, melynek elnökei: Jókai Mór, Wlassics Gyula, Beöthy Zsolt, díszelnökei: Vaszyk Kolos bíbornok-prímás, Széll Kálmán miniszterelnök és gróf Károlyi Tibor, a főrendiház elnöke. A bizottság most intéz a nemzethez, Jókai tollából felhívást, mely így szól:

Báró Eötvös Józsefnek minden regénye korszakot jelző fenomenális alkotás volt: a *Karthausi*, a *Falu jegyzője*, a *Magyarország 1514-ben*. Az eszmék gazdagsága, a szív mély érzelmei elfeledtetik az olvasót, hogy ezek irányregények; de maga az irány, a kitűzött cél is oly isteni eredetű: a rokonszenv az elnyomott néposztály, a kitaszított vallásfelekezet iránt; hivatkozás az emberiségre a szabadság, az egyenlőség igazai iránt. És mindez eszméknek a győzelmet megérte, sőt kivívni segített az államférfi, a miket mint költő odarajzolt az égbe, odavarszolt a déliábrára. A Fata Morgana álompalotái kővé váltak; a költő megérte saját apothéozisát a nemzeti átalakulás korszakában. Azért fokozott érdekűek báró Eötvös József művei most, a midőn azokat mint kivívott győzelmet történetileg olvasuk: költői szépségeik a mai kor teljes világlátásában még jobban kitűnnek. Báró Eötvös József munkáinak nem szabad hiányozni egy művelt, egy elkötelezett magyar család asztaláról sem. De el kell azoknak foglalni a maguk helyét annak a néposztálynak a házában is, mely felszabadulását, emberi és hazafiúi jogainak megadatását ezen művek hatásának köszönheti. Ha egy gazdának az az ár, álljanak össze hárman, négyen; cseréljék ki a műveket. A mely háznak a mestergerendáján báró Eötvös József könyve ott fog állni, arra a háza áldás száll az égből. Ohajtható, hogy ne legyen Magyarország egyetlen *társaskör*, egyetlen *iskola*, egyetlen *család* sem, melynek könyvtárában Eötvös József munkái fölálhatók ne legyenek; kivánatosnak tartanók, ha többen abból a cselebből is megrendelnék Eötvös József munkáit, hogy azokat szegényebb iskolák könyvtáráinak adományozzák. A nagy költő, mint államférfi, mint a magyar kormány tagja, a lelkületének megfelelő munkát végezte: a vallás, a közművelődés minisztere volt. Főgondja volt a néptanítók ügyének emelése. Ez az osztálya a magyar társadalomnak az, melynek hivatása Magyarország második országa is meghódítani, s melynek jutalma ezért az életfogytig tartó szegénység, — fogadalm nélkül. A néptanítók sorsát enyhíteni még holta után sem szűnt meg a magyar közművelődés vezére. Resurrexit. A holt betűk feltámadtak, jótékony meleget adni a magyar haza mostoháinak.

Lenge nádként hajlik Bánffy felesége, Kipírul az arca, láng a lihegése: Most keccsen lepdél, majd meg szaporazza S dehogy sokallja, ha Mátyas megújraza! S míg fulébe cseng bon mészés beszéde: Ott felejtü szemét a király szemébe, Melynek tüze éget, mint kiterő láva S belevész az asszony kímésillagába.

válnak. Az előfizetési összegek a Belvárosi Takarékpénztár-Részvénytársasághoz (Budapest, Koronaherzeg utca 3. sz.) intézendők.

Szalay Károly: *„Komoly tréfa. Költői elbeszélés hat éneken.* Budapest, Singer és Wolfner kiadása. — A mű tárgya egy történeti anekdota: Mátyás király udvarlása a szép Bánfy Miklósné körül s a férj féltékenysége, melyet a király, keserű orvosságul, börtönnel büntet. Szalay Károly költői beszéde a tárgynak nem első költői feldolgozása irodalmunkban; de e kis történeti mendemonda oly költői formát még nem nyert, mely további feldolgozást fölöslegessé tenne. Maga a tárgy, úgy, a hogy a krónikások följegyzése reánk hagyta, nem elég gazdag, erősebb költői inventió kell hozzá, hogy igazi életet nyerjen. Ez Szalay Károlynak is csak félig sikerült; a cselekvény szalát szerzőnk sem szövi elég biztos kézzel. Költői beszélyének épen a meszeszörvés, a cselekvény fejlesztése, indoklása a leggyöngébb oldala, mert különben a kis mű teljes elismerést érdemel. Szalay Károly ebben a művében is nem csekély költői tehetségről tesz tanúságot. Hajlékony, fordulatos költői nyelve, leírásainak megkapó eleveensége, a verselés könnyedsége, rhythmikusz lejtése kedves olvasmányává teszik e kis költői elbeszélést. Aljljon itt belőle mutatványul néhány versszak, a mely a király tánczát festi Bánffynélval:

Ki is tilthatná meg láng hevét a nyárnak? Szerelmes danáját az égi madárnak? Ki állthatná meg zúgását a szélnek? S olthatná ki fényes csillagát az égnak? Ha kifejtü szírmát a királyi róza, Ki állthatná meg, hogy ne szakasszon róla? Észrevétlenül, mint a felhő villama: Kigyúladt szemükben a szerelem lángja.

Megdőbben Erzsébet, zúg a feje, szédül, Elvakúl a szeme a tüzes nézéstül, S a mint Mátyas égő szemével csügg rajta, „Elég már! Elég már!” susogja az ajka. Nem hallja a király; karesú derekára Jobban odatapad, mint repkény a fára S dehogy veszi észre fellángolásában, Hogy egyedül járják a tégas szobában.

Mint ha viharfelhő tornyosúl az égen S falevél se rezzen rekkenő hőségen, Míg a sötét felhő szárnyait kibontja, S terhes kebeléből záporát kiontja: Úgy nézi ezt Bánfy s vajh ki mondhatná meg, Hova sűjt a villám s kit, hogyan talál meg? S a míg háta megett csendesen susognak, Láng futja el arczát, tán valamit tudnak?

Szerelm dolgában a tréfát nem érti, Gondolja magában: a király is férfi. S bár, mint tiszta égen ragogó nap fénye, Oly tiszta előtte hű nője érénye: Már előbb, hogy Mátyas úgy félfüllet hallja, Mézes-mázos szavát mag is sokallja S kicsi híja, hogy rég oda nem szolt rája S pórlá tarna tán, ha nem lenne király.

De, mintha borús ég kitéréshez készül S tompa moraj hallik távoli vidékrül; Vagy puszták királya, bár előbb mohollott, Visszanyeli hangját, látva a dorongot S ketrece sarkába lapúl morogással S haragos szemével veri őret által: Úgy borongott Bánfy, szemlélve a képet, S csak bajuszán látszott, hogy nyeli a mérget.

Cyrano de Bergérac, a híres regényes francia dráma, Rostand Edmond műve megjelent magyar fordításban is. Rostand e színművénel nagyobb hatást nem aratott Hugo Victor «Hernani» drámája óta (1830) a francia színpadokon egy költő sem. Az összes nemzetek színpadjai is hozzá járultak a hatáshoz. A Nemzeti Színház szintén készű előadására, de közbejött akadályok késleltetik. *Abrányi* Emil fordította magyarra meleg és színgazdag nyelven, Rostand költészetének finomságát szerencsésen megóva kifejezésben, formában. A magyar közönség élvezettel ismerkedhetik meg Rostand annyira dicsért alkotásával. A Lampel-féle könyvkereskedés (Wodianer és fia) díszszel állította ki a könyvet, melynek ára 1 frt 50 kr.

Almanach az 1900 évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán. A Singer és Wolfner kiadó cégnek évről-évre megjelenő évkönyve ez, mely kiegészíti az «Egyetemes Regénytár» folyamait. Az idei kötet is válogatott szépirodalmi dolgozatokat közöl tizenöt írótól. A bevezetést ezúttal is Mikszáth írta az almanachba, jó kedvvel, elmésséggel. Az egy emberben egyesűlt író és újságíró zavaráról humorosodik, magáról mondván el józútn, mint köt bele hírlapírói működésébe a Pegazus és írói működésébe a napi alkalmiságra vágó újságíró. A kiténő humorral írt megnyitó után következnek az elbeszélések: «Két levél», *Gyarmathj* Zsigánótól. «Napoleon kedvence», *Murai* Károlytól. «Grotta azurra», *Hevesi* Józseftől. «Hol hálunk meg?» *Gárdonyi* Gézától. «Gladys», *Beniczky* Bajza Lenktől. «A hegyek mögött», *Loók* Károlytól. «Nyári világlítás», *Szomaházy* Istvántól. «Vadászat», *Szék*-től. «Pusztai élet», *Schöck* Zsigmondtól. «A csunya leány», *Benedek* Elektől. «Eldadó varrógép», *Lőrinczy* Györgytől. «Buda ébredése», *Hercegy* Ferencztől. «Lady Robinson», *Malonyay* Dezsőtől. «A legigazibb», *Bárony* Istvántól. «A számár sine curában», *Mikszáth* Kálmántól. A csinos kiállítású könyv ára 1 frt.

A boszniai három-életből. Rajzok. Irta báró Redvitz-Schyttra Ilona. Mint a könyv címe is mutatja, az írónó a keleti, — nevezetesen a bosnyák három-élet rejtelmeit tárja fel előttünk, még pedig komoly szemlélet, tanulmányozás után, kerülve a színeséseket, a valósággnak megfelelően. Az előadás módja vonzó, könnyed és világos. A csinos kiállítású kötetet számos kép is érdekesebbíti. Az Athenaeum adta ki s ára 3 korona.

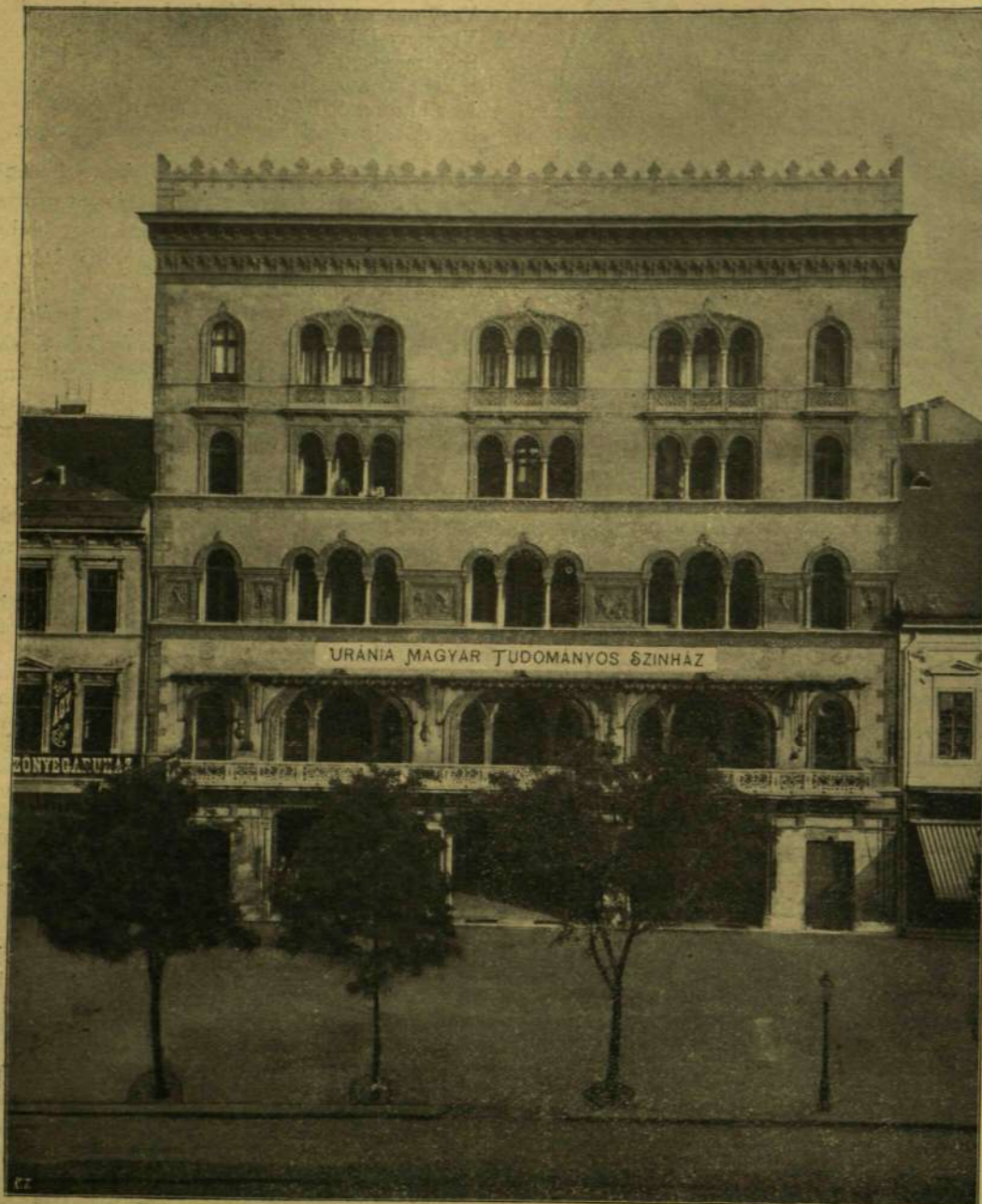
A kiválasztott. *Potapenko* Ignác, a népszerű orosz írók egyikének ily című két kötetes regénye jelent meg *Madász* Gusztáv magyar fordításában, mint az Athenaeum olvasó-tárának két új köteté. Ára vászonkötésben 2 frt.

Erzsébet királyné emléke, a magyar nép számára írta: *Krúszelyi* Erzsike és *Brankovics* György. Megjelent Budapestben, a Méhner-féle könyvkiadó hivatalban. A füzet első része verses emlékezés a jó királynéra: «Szomorú ének a mi néhai jó Erzsébet királynéunkról», írta *Krúszelyi* Erzsike; a másik része a királyné életrajza, melyet népies modorban *Brankovics* György írt. Több kép is van a füzetben, s ára 15 kr.

Magyar írók élete és munkái. *Szimyei* József nagy életrajzi lexikonából, melyet a Tud. Akadémia megbízásából szerkeszt, az 58-ik füzet hagyta el a sajtót. Ez már a VII-ik kötet 3-ik füzeté s a *Komann* és *Kuncze* nevek közé eső 185 író életrajzát foglalja magában. Az eddig megjelent 58 füzetben 12,348 írónak életrajza és munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka *Hornyánszky* Viktor könyvkiadó kiadásában jelenik meg és egyes füzet ára 50 kr.

A Falusi Gazda naptára, az 1900. évre. Most már 36-ik évfolyamát érte el ez a gazdáink körében nagy népszerűségnek örvendő naptár, mely a rendes naptári részen kívül az idén is igen sok és változatos, gazdasági, kertészeti, szőlészeti stb. tudni valót tartalmaz, megismertetvén az érdeklődőket, az e téren felmerűt legújabb vívmányokkal is. A terjedelmes naptár számos kép is élénkíti. A «Falusi gazda naptára» a Méhner Vilmos-féle könyvkiadó-hivatalnál 60 krajczárért rendelhető meg.

Nemzeti Színház. Nov. 17-ikén eredeti dráma bemutatója volt a Nemzeti Színházban: «*Radvics felesége*», színmű három felvonásban, melyet *Abonyi* Árpád írt. A fiatal írónak harmadik drámája már ez, melyet a Nemzeti Színházban bemutattak. A «*Rado-*

AZ URANIA-SZÍNHÁZ ÉPÜLETE BUDAPESTEN.

vics felesége» társadalmi szími; kerete nagyon keskeny, az összehalmozott események szétbontatlanok maradnak és nincs kielégítő megoldás. A szerzőnek jó a gondolatai, a színpadon azonban végrehajtani még nincs biztossága. A darab csinos, finom részletei azt sejtetik, hogy a szerző inkább a derűs és enyhe levegőben érzi jól magát, mint azon komor körben, melyben ezen darabja mozog.

A darab hőse kettő: Radovics, egy képviselő, kit a »nagy rácz»-nak neveznek, mert hatalmasnak és gazdagnak hiszik, pedig csak stréber ember. Másik hőse a felesége, a szép Livia, a ki már második hitvese. Nem szereti az urát, de hozzá ment, mert ő is gazdagnak hitte. Az első Radovicsné könnyelmű asszony volt, a kinek egy Detre nevű gazdag székei udvarolt, egyszersmind Detre 160,000 forintot bizott Radovicsra, hogy majd adja át fiának, Detre Miklósnak, a mikor annak szüksége lesz rá. Miklós, ki művész és író, épen mint atyja az első, ő is érdeklődik a második Radovicsné iránt, de erőt vesz vonalmán. Miklós egyszer Radovics-tól pénzt kér, de ez különös módon válaszol s pénzt nem ad. Később Radovicsné szívében is mind nagyobb lesz a vonalom Miklós iránt, de a 160,000 frt mindegyre szóba jön. Radovics azonban megmutat egy levelet Miklósnak, melyet az öreg Detre írt. Nem tudjuk, mi van a levélben, csak sejtjük, mert Miklósról nagy hatást tesz. Most közelbél Detre Miklósnak öreg székely szolgálja, a ki látta, mint halózták be néhai urát s most újra ennek ismétlést ismeri föl. Nehogy tönkre tegyék Miklóst is, lelovi a nagy ráczot. A darab így végződik, a nélkül, hogy megoldásba jutna. Az előadásban Márkus Emilia (Livia) kötötte le a közönség figyelmét. De a többiek is, Mihályfi (Miklós), Gyenes (Radovics) Saacsay (az öreg székely szolgálja), Vizvári, Horváth, Ligeti és Marthy Margit, mindent elkövettek, hogy a darabot sikerre juttassák.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia nov. 20-iki ülése Than Károly elnöklete alatt ment végre. Dr. Thanoffer Lajos két előadást tartott. Először egy új eszközt ismertett a sejtek összetartásának megvizsgálására. Második előadása szölv: »A szív fekvéséről a testben.« Már mintegy tíz év óta tanulmányozza a szív helyzetét a testben és azt Henke-vel megegyezőleg a harmadik borda felső szélére teszi. Utána Ónodi Adolf »Az orr melléküregeinek ismeretéhez« című dolgozatában új adatokkal bővíti az idevonatkozó ismereteket. Továbbá beterveztette. »A gégechelen köránaról« szóló tanulmányát. Daday Jenő előterjesztést tett a Biró Lajos által gyűjtött uj-guineai apró rákokról és vízi atkákról. Rados Gusztáv bemutatta Bauer Mihály műgyemtemi adjunktusnak »A véges csoportok elméletéhez« című dolgozatát, Schulek Vilmos pedig az általa kiadott »Ungarische Beiträge zur Augenheilkunde« II. kötetét, mely a tüle és tanítványaitól az utolsó 5 év alatt az Orvosi Hetilapban megjelent magyar eredeti munkálatok német fordítását tartalmazza: 25 szemészeti értekezést 14 szerzőtől.

A Petőfi-Társaság nov. 20-ikán Bartók Lajos elnöklésével ülést tartott, melyen először is a megüresedett tagsági helyek betöltése jött szóba; aztán Szana Tamás tükör előterjesztést tett arról, miként legyen képviselve a Petőfi-Társaság a párisi világkiállításon. Erdődi Béla indítványára elhatározták, hogy Petőfiinek különböző nyelveken megjelent fordításain és életrajzain kívül a társaság kiadványában megjelent műveket is elküldi. Bartók Lajos felhívta a társaság figyelmét Vörösmarty születésnapjának a jövő évben bekövetkező századik fordulójára. A társaság országos Vörösmarty-ünnepet rendez.

MI UJSÁG?

A királyné emlékezete. A hálás kegyelet nov. 19-én, Szent Erzsébet napján az idén már második-szor ülte meg a boldogult királyné emlékét. Országos ünnep volt; templomokban, iskolákban felekezeti különbség nélkül és az egyesületek is mindenütt emlékünnepet rendeztek.

Az országos nemzeti szövetség nov. 20-ikán az Akadémia dísztermében rendezett ünnepet, melyen a királyt Széll Kálmán miniszterelnök képviselte. Ott voltak a Fejérváry Géza, Wlassics Gyula, Cseh Ervin miniszterek, a közelét számos kitüntetés, s a társadalom minden osztályából annyian, mennyi a teremben elférhetett. Az alkalmi beszédeket a néhai királynéről Jókai Mór és Eötvös Károly mond-

ták; Gál Gyula a Vígyszínház tagja pedig hatással szavalt a Várad Antal alkalmi költeményét.

A magyar nőképző-egyesület november 18-ikán rendezett ünnepet zölda-utczai palotájának nagytermében. A királyné látogatását megörökítő márványtáblát fekete fátolok ovezték, a terem főhelyén pedig Erzsébet királyné mellszobra állt. A díszes közönség nagyrészt hölgyekből állt, köztük sokan vidéki nőegyletek küldöttei, s valamennyien fekete öltözve. Az emelvényen az egyesület elnökei: gr. Teleki Sándorné, Rudnay Józsefné, Csiky Kálmánné és Emich Gusztávné foglaltak helyet. Az intézeti növendékek éneke után gr. Teleki Sándorné mondott rövid megnyitói beszédet, majd Csiky Kálmánné olvasta föl szépen írt emlékbeszédét. A királyné a nők mintaképeül állítja föl, a ki még külön is felelhetetlen nekünk a magyar nyelv szeretetében.

Tanítsuk leányainkat, — így szólt — dicső Erzsébet királyné példájával elsősorban is hazánk, fajunk és nyelvünk igaz szeretetére. Ő, mint kilencszáz évvel ezelőtt uralkodott első királyunk neje, idegen földről jött országunkba, királyi férje oldalára; de megismerni és megszeretni az akkor porba tiport magyart: egy pillanat műve volt az ő nagy szívében. És ez a szeretet kicsoda eredményeket, mely üdvös változást tudott létrehozni nemzetünk javára! Állítsuk továbbá boldogult nagyasszonyunk alakját növendékeink szemé elé, mint a szenvedések és csapások közt megadással tűrő hitnek példaképét. És mindazokat a többi erényeket, melyeket dicsőült királynénk élete szemünk elé tár: az emberszeretet, a gyöngéden érző szív, a szegényekhez való leereszkedés, a részvét erényeit emlegessék és állítsuk a gyermekek elé, kiket ez a mi tágabb családunk, ez az intézet kebelén nevel és táplál, hogy ők is igyekezzenek azokat magukviselésében és életelveikben valóságra váltani és majd átörökíteni a következő nemzedékekre. A megható emlékbeszéd után az intézet egy kis növendéke, Nánássy Mariska szavalt a Kozma Andor »Erzsébet« című költeményét, az énekkar pedig előadta az Erzsébet-gyászdalt, melynek szövegét Karádi Győző írta. Ezután Rudnay Józsefné az egyesületek megjelent képviselőihez intézett néhány köszönő szót, Emich Gusztávné pedig a növendékeket buzdította, példaképek állítván eléjük az elhunyt királynét, mire az ünnep véget ért.

Brassai Sámuel síremléke. A száz évet élt magyar tudós, a ki hetvennyolc esztendőn át szünetlenül tanított és hatvanhat évig volt a magyar irodalom ernyedetlen művelője, a kolozsvári temetőben levő sírja fölött díszes emléket kívánnak állítani. Erre a célra bizottság alakult Kolozsvárott, a mely most küldte szét gyűjtőívét. Ilyet bárkinek tud a bizottság. Az adományok Merza Lajos pénztárnok czímére Kolozsvárra küldendők.

A budapesti egyetemi könyvtár igazgatójának kinevezését nov. 23-ikán közölte a hivatalos lap. A Szilágyi Sándor halálával megüresedett díszes helyre dr. Ferenczi Zoltán, a kolozsvári egyetemi könyvtár igazgatója nevezetett ki. Az új igazgató élete javában levő férfiú s mint író főleg az irodalomtörténettel foglalkozott. Petőfy nagy terjedelmű életrajzát is írta meg a Kisfaludy-társaság megbízásából.

Új színházak. Munkácson állandó színházat építettek, melyet nov. 28-ikán nyit meg Kunhegyi Miklós társulata. Az előadásra Ábrányi Emil írt prólógot. — Nagy-Váradon is épül a díszes állandó színház, s a jövő őszre el is készül.

Szobrok. A királyi megrendelésre készülő nyilvános szobrok közül Tóth István is befejezte Hunyadi János szobrának mintáját. A szoborbizottság a napokban nézte meg és dícsérettel ajánlotta a miniszterelnöknek elfogadásra. A talapat got stílusú a Vajda-Hunyad várának egyik tornya szolgált mintául. Hunyadi alakja nyugodtan áll, két kezét hatalmas kardjának markolatán nyugtatva, mintha örködnék. A páncez és fegyver korhó. A hét méter magas szobrot az Albrecht-útnak a Mátvás-templom előtti fordulóján állítják föl. — Jankovich Gyula is jól előrehaladt már Szent Gellért szobrával. Ennek mellé alakja is van, egy zordon magyar, ki a szobor lépcsőjénél a megtérés mély meghatottságával hallgatja a térítő püspököt. Kamermayer Károly, Budapest néhai polgármesterének síremlékét Donáth Gyula készíti. A pályázaton ő nyerte el az első díjat. A síremlékre a város közigyelése 12,000 frtot szavazott meg. A szoborműnek 1901 május végére készen kell lenni, hogy Kamermayer halálának évfordulóján, június 5-dikén fölvathassák.

A félárú vasúti jegy váltására jogosító azeképes évi igazolványok érvényesítése az 1900. évre. A folyó évre szóló félárú vasúti jegy váltására jogosító azeképes évi igazolványok az 1900. évre leendő érvényesítés végett, már f. évi október hó 1-től kezdve beküldhetők; azon jogosultak pedig, kik a folyó évben ily igazolvány birtokában nincsenek, de ilyet maguk részére az 1900. évre váltani kívánnak, az igazolvány kiállítását ugyanezek a fenti időponttól kezdve kérelmezhetik. Nehogy tehát az igazolványok érvényesítése és illetve az új kiállítása a f. év utolsó hónapjára maradjon: a munkatorlódsának, és az ebből származó késedelmeknek elejét veendő, figyelmeztetjük az érdekelteket, hogy saját érdekében cselekedzenek, ha az érvényesítés készközése, illetve az új igazolványok megszerzése iránt, igazolványaik, illetve fényképek, és kezelési illetek fejében személynként egy korona készpénznek beküldése mellett, az előírt módon hivatali felsőbbeségűkhöz, illetve a jogosított nyugdíjasok bélyegtelen folyamodványával közvetlenül az aláírott igazgatósághoz (Budapest VI. ker. Andrassy-út 73. sz.) már most folyamodnak. Megjegyezzük, hogy a nyugdíjasok a lakhelyükre illetékes közigazgatási előjáróság által nyugdíjas minőségüket, és azt, hogy díjazott tisztsegek, nagy fizetéselt járó hivatal nem viselnek folyamodványaikon igazolatlan tartoznak. — Az illetékes hivatali főnököseket felkérjük, hogy az érvényesítést, és az új igazolványok kiállítását kérelmezők igazolványait, illetve fényképeit a kezelési illetékel és a folyamodókról két példányban szerkesztendő névjegyzékkel együtt, a teendőkhöz megoszása szempontjából aláírott igazgatósághoz minél előbb beküldeni sziveskedjenek. Végül közöljük, hogy az igazolványok határozmányainak 17. pontjában foglaltakhoz képest, azon idő alatt, míg az érvényesítés végett beküldött igazolványok nálunk kezeltetnek, azok birtokosai részére, előre nem látott utazásokra, bélyegtelen folyamodvány alapján, — melyben az, hogy az illetékes hivatalnak igazolványának érvényesítés végett be van küldve, a hivatali főnök által igazolandó, — félárú menetjeggyel egyszerű útra szóló igazolványok fognak, úgy az aláírott igazgató, mint az illetékes hivatal által is kiállíthatni, megjegyezvén, hogy azok részére, kik a fent közölt esetben egyszerű útra szóló igazolvány kiállítását kérelmezni elmulasztanak, a vendes menetdíj megfizetése esetén menetdíj-visszatérítések semmi körülmények között sem fognak engedélyeztetni. — A magyar királyi államviszoktat igazgatósága.

x A Richter-féle Horgony-Képtőzsekre nyek ez évben nagyszerű tökéletesítésen mentek keresztül. Érdeklődők forduljanak egy levelező lapon Richter F. Ad. és társához, Bécsben, I. Operngasse 16, a mire a színpompás árjegyzék azonnal ingyen és bérmentesen beküldetik.

HALÁLOZÁSOK.

Lady SALISBURY, az angol kormányelnök neje meghalt nov. 20-ikán Hatfieldben. A halálozásnak politikai jelentősége is van. Először mert a kormányelnök nem lehetett jelen Vilmos császárnak az angol királynénél tett látogatásán; másodsor, mert megtörténhetik, hogy Salisbury visszatérül a politikai élettől. Az elhunyt Alderson bárónó volt, 1857-ben ment nőül a nála három évvel ifjabb Salysburyhoz. Férje, őt fia és két leánya gyászolja. Salysbury lordnak neje halálán királyunk táviratban nyilvánította részvétét.

Dr. TORMA ZSÓFIA temetése nov. 19-ikén ment végre Szászvárosra. A temetésre a Kun-Kocsárd-kollégium tanulói is kivonultak. A halottas háznál az Erdélyi Múzeum-Egyesület nevében Békéssy Károly mondott beszédet, a temetőben pedig Csengeri János egyetemi tanár, a kolozsvári egyetem képviselője búcsúztatta el a halottat s ismertette kiváló munkásságát. Torma Zsófia végrendeletében rendkívül értékes régiséggyűjteményét az Erdélyi Muzemra hagyta, a mely Posta Béla egyetemi tanárt bizta meg a régiségek átvételével. A boldogult közvetlenül a halálát megelőző órákban is doktori értekezésén dolgozott, a melyet a kolozsvári egyetem bölcsészeti fakultásán akart fölolvadni. Éjjel tizenkét óra után is még az íróasztala mellett volt, de hajnalban rosszul lett s még aznap kiszendvedt.

A szabadságharc több vitéz katonája hunyt el ismét a legutóbbi napokban: UJFALUSSY LAJOS 1848—49 évi követ, több ízben volt országgyűlési képviselő, Szatmármegyében romete-mezei birtokán. Több csatában vitézül harcolt, majd mint teljes hatalmú kormánybiztos a Perczel táborába küldték, később pedig mint királyi biztos működött Fejérmegyében. Kossuth legbizalmasabb barátai közé tartozott. A szabadságharc után hogy tartós fogsgát nem szenvedett Haynau bukásának köszönhetette. — CSERBÓ FERENCZ, honvédhuzár

százados, 93 éves korában, Gyergyó-Szentmiklóson. A hadseregéből mint őrmester jött át a honvédséghez, s Maros-Vásárhelyen a székeség főleggyverését szervezte, s több csatában harcolt Erdélyben. A zsidói fegyverletétel után 1850. év őszig az erdők közötti bujdosott, míg végre elfogták. A hadbírószág kétévi fogságra ítélte, mit a csikszereidai várbán töltött ki. — DR. MANOVILL MIKSA, a szabadságharcban ezredorvos, ki Klapka mellett a komáromi várbán teljesítette kötelességét, aztán ezredorvosnak sorozták be az osztrák hadseregbe, s mint ilyen Theresienstadtban a magyar politikai rabok, (Duschek volt pénzügyminiszter, báró Vay Miklós is ott volt) mellé osztották be, majd Szebenben, Budapestben, hosszabb idő óta pedig Temesvárt élt, a hol 76 éves korában hunyt el. — SZENTMIKLÓSSY BÉLA, 48-as főhadnagy, nyug. kir. járásbíró Maros-Vásárhelyen. A boldogult Alulich seregében harcolt, s a világozi katasztrófa után több évi várfogságra ítélték, a melyet Josefstadban töltött ki. — ALOSERNÁTONI CSIKI LÁZAR, 48-as honvédfőhadnagy a csikvármegyéi Alesernáton községben. Csikmgye törvényhatósági bizottságának tagja volt. — POLGÁR NAGY MIHÁLY, ki a szabadságharcban mint veresipkás Bem oldalánál harcolt, Debreczenben, hol az első takarékpénztár hivatalnok volt. — VÉGH MIHÁLY, 48-as honvédüzede Szilágy-Somlón. — ACHÁCZ GÁBOR, vörössipkás honvéd 88 éves, Kassán.

Elhunytak még a közéletben napokban: BÉKÉSSY GYULA, nyug. törvényszéki bíró, Vasmegeye volt alügyésze, 72 esztendő korában, Szombathelyen. — FRISCHLER FERENCZ, Zombor város polgármestere, 38 éves korában. — GRÓF VAY MIHÁLY, Berkeszen 72 éves korában. Fia volt Vay Ábrahámnak, a ki a 30-as évek politikai küzdelmeiben élénk részt vett és mint Széchenyi István lelke-híve, annak eszméit terjesztette. — DR. SZENDÉRY JÓZSEF, nyug. honvéd-főtörzsorvos, Székesfehérvárról főtörzsorvos, 70 esztendő korában, Székesfehérvárról. — FELLEGYÁZI BENJÁMIN, nyug. tanár, a ki harmincz esztendőn át tanított a debreczeni kollégiumban. Koós Gábor dr., a budapesti kereskedelmi akadémia professzora anyai nagybátyját gyászolja az elhunytban. — SZOMJAS ISTVÁN, földbírtokos, Gesztyelben, 55-ik évében. — VALKOVITS KÁROLY, ügyvéd, királyi joggyógyzó, 75 éves korában Selmeczbányán. — KEJELFALUSSY ALADÁR, m. kir. gazdasági intéző 55 éves korában, Mezőhegyesen. Jekelfalussy József a központi statisztikai hivatal igazgatója testvérét gyászolja az elhunytban. — KÖRNER ENGELBERT, gordonkás, az operaszínház zenekarának előkelő tagja, Budapestben. — STROBI FERENCZ, Sopronmgye bizottsági tagja, földbírtokos, 64 éves korában Kapuvárott. — SCHÖBER GÉZA, fővárosi kerületi állatorvos 35 éves korában. — VAJDA PÁL, a kis-kéri uradalom tisztartója, Honmgye bizottsági tagja, 45 éves korában Esztergomban. — Ifj. dukai TAKÁTS GYULA, joghallgató 21 éves korában Budapestben.

JEKELFALUSSY LAJOSNÉ, szül. Hanák Adél, nyug. miniszteri tanácsos özvegye 69 éves korában Budapestben. — ÖZV. DOMIÁNNÉ, szül. Lauff Emilia elemi iskolai tanítónő, 38 éves korában Déván. — ÖZV. K. FARAGÓ JÓZSEFNÉ, szül. Ugró Karolina, Budapestben, életének 74. évében, s holtestét Nagy-Körösrre szállították. — WADRS ILONA, özv. Wajdits Józsefné, leánya, 32 éves korában, Nagy-Kanizsán. — TERKULS JÁNOSNÉ, szül. Meister Magdolna, 60 éves korában, Csongrádon. — ÖZV. FEJA IMRÉNÉ, szül. Vári Anna, 68 éves korában, Léván. — ACZÉL PÁLNÉ, szül. Blau Eugenia, 51. évében Nagy Kanizsán.

Szerkesztői mondanivalók.

Hangulat. Ha meghalok. Elég csinosak; ha lapunk nem volna annyira elhalmozva közeli valókkal, talán sort kerítenénk rájuk.

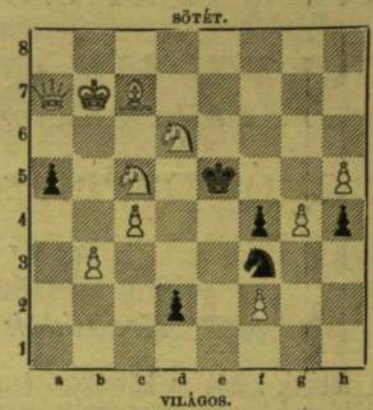
A talány. Elbeszélés. Inkább adoma ez, rendkívül hosszúra kinyújtva és sok oda nem tartozó betoldással még hosszadalmasabbá téve. Az olvasó alig győzi véget várni s minden más befejezést inkább várna, mint a melyet a szerző adott neki. A nyelve is pongyola és sok magyartalanúság van benne, a mi aztán teljesen élvezhetelenné teszi.

Kifelé a temetőbe. Korcsmárosné. Pusztaság. Az elsőben a szilaj hang itt-ott elég jól el van találva a második egészen gyöngye; a harmadikról is alig mondhatunk jót; tartalomban és formában egyaránt nagyon kezdetleges.

Be vagyok én fogva. A közölhetők közé teszszük. Nem közölhetők. Régi nota. (Gyöngye kísérlet, a minőt az ember írhat a maga mulatságára, de ne szánja a nyilvánosságának, mert arra nem való.) — (Ősi napszúr. Kör-ágyon.

SAKKJÁTEK.

2142. számú feladvány. Feigl M.-tól.

Világos indúl s a harmadik lépésre matot mond.

A 2127. sz. feladvány megfejtése Shinkmann W. A.-tól.

Világos.	Sötét.	Világos.	a.	Sötét.
1. Vh4-h7	... Kd5-c4-d1 (a) 1.	... Kd5-d6-c6-e6		
2. Vb7-c2	... K-a5	2. Vh7-a7 mat.		
3. Vc2-d3	... t. sz.			
4. Vd3-d7 mat.				

Helyesen fejtették meg: Budapesten: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Lipótváros: Hofbauer Antal. — Gyulán: Nuszbek Sándor. — A pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

A »Vasárnapi Ujság« 45-ik számában közölt képtalány megfejtése: Sok ember bátorsága nem más, mint félénkségének palástja.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós.

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.

Gammiárak, betegápolási ezikkek stérilizálók (összerek F. Bergeránd párisi gyárától) legelőnyösebben beszereshetők Polgár Sándor egyetemi kötszeresznél, Bpest, Erzsébet-körút 50. 6794

Mindenki gyorsrajzoló

Mirtus crème

bőrfinomító szépítő, üdítő (szirtalan és ártalmatlan) arcz- és kezi crème, eltávolít minden folt-hibát 1 tégloly 1 forint.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

Budapest, IV., Egyetem-utca 4. sz.

Hagyatékokat, régiségeket, ezüstöt, ékszer kiegészítőket vásárol 8412

LÖFKOVITS ékszerész, Debreczenben, 8459

ugyanó — grammonként 1 kr munkadíj ráfizetésével — régi ezüstöt becsértel legdíjazottabb 13 próbás éteszközökre.

Selyem báliszövetek 45 krtól

14 frt 65 krig méterenként — saját gyaráimból —

valamint fekete, fehér és szines Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenként — szima, esztkos, koczászott, mintázott és damaszt stb. (mintegy 240 különböző fajta és 2000 különböző szín és Arnyalában stb). Ruhák s blousokra a gyárból! Privát fogyasztóknak postabér-, vámentesen és házhoz szállítva. Minták postafordultával. Magyar Irelvés. — Svájcban kétszeres levélbilyeg ragasztandó HENNEBERG G. selyemgyárai, Zürichben (ca. és kir. udvari szállító).

Angol mosóselyemkémek nagy választékban.

Nagy karácsonyi és újévi selyemáru eladás SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TÁRSA lyoni és párisi selyemkelme-különlegességek áruházában BUDAPEST, IV., BÉCSI-UTCZA 4.

8463

Kezdődik november hó 15-én és tart december hó végéig.

A többek között a következő árak kerülnek eladásra, u. m.: Angol mosóselyem, 80 cm. széles, méterje 1.25, 1.35 és 1.40 kr. Valódi lyoni tiszta selyem, foulard és japonnais méterje 58 kr. és följ. Fekete lyoni mintázott selyem egész toilletekre, méterje 85 kr. és följ. Csikos és koczkás finom taffetasok méterje 95 kr. és följebb.

Szives figyelmébe ajánljuk maradék osztályunkat, hol egész toilletek és juponokra alkalmas maradékok rendkívül olcsó áron kaphatók. — A fenti szabott árak november 15-től december végéig érvényesek. — Czégünkönél a tulbecslés teljesen ki van zárva, mivel az árak minden egyes cikken számokban láthatók.

Vidékre mintákkal készséggel szolgálunk.

Angol mosóselyemkémek nagy választékban.

Vérszegények és lábbadozók

Serravallo Chinabort

Készítő Serravallo gyógyszerész Triestben. Pompás íze, a mért a gyermekek is igen szívesen isszák. Sokszor kitüntették. Minden gyógyszerárban kapni. 8014

Rogátsy-féle LILIANA-CREME.

Bámulatos hatás. Teljesen ártalmatlan. Minden hülye, aki szép lenni és tetszeni akar, és a szépségét legidősebb koráig fenntartani kívánja, csak Rogátsy-féle LILIANA-cremet használja, mert csak ezáltal lehet a valódi szépséget elérni. A ráncos arcbőr elsimítja és bársnyphává teszi. Szepők, májfoltok, himlőhelyek, pörzségek, pattanások, barna vagy sárga arccsima, arcvörösség stb. egyszerre elmulnak bővs gyorsasággal és a legdurvább bőr is frissé, fiatalossá, hajóssá válik. 1 tegyel ára 50 kr., hozzávaló szappan 50 kr.

Rogátsy-féle LILIANA-PUDER.

készségtől net váhja minden pudernak. Főlönye, hogy tartósan fűdi az arcbőrt és szabad szemmel alig látható. Bál, szalou és napali bőrszépítő szerül szolgál. Teljesen ártalmatlan. ROGÁTSY KÁLMÁN gyógyszerész a Szt-Istvánhoz NAGY-KIKENDÁN. Budapest, Török József és Egger L. és J. utánál. Rendelések pontosan és diszkrétan eszközöltekek.

Magyar királyi államvasutak. Pályázati hirdmény.

Az alulírott igazgatóság a magy. kir. államvasutak részére a jövő 1900. évi január hó 1-től három, illetőleg öt éven át két másoló papírból felmerülő szükségletének szállítást biztosítani kívánván, ezennel nyilvános pályázatot hirdet. A kiírás tárgyát képező két másoló papírról szóló kimutatás, mely egyszersmind ajánlati mintául szolgál, valamint a szállításra vonatkozó részletes módzatok, valamennyi hazai kereskedelmi és iparkamaránál megtekinthetők és a magy. kir. államvasutak igazgatósága anyag és leltár beszerzési A. III. szakosztályánál (Budapest, Andrásy-út 73. sz., 40. ajtó szám) kaphatók. Az igazgatóság.

Osztérák-magyar Acetylén-társaság

Budapest, VII., Erzsébet-körút 50. sz.
Bécs, I., Wipflingerstrasse 22. és I. Tiefer Graben 26-28.

Acetylén-világítási telepeket

létesít szálladók, vendéglők, kúrházak, villák, közcségek, városok stb. részére. Gázjelző-készülékünk az eddigieket mind fölmúlulták és a szil teljesen megistartják, úgy hogy az égésnél füst, ártalmatlan gázok és biz nem keletkezik. — Robbanás teljesen ki van zárva. Képviselek minden helysében kerestnek!

TYUKSZEMET,

börkeményedést stb. gyorsan, fájdalom nélkül és biztosan eltávolít a kitűnő hatásában páratlan Trukocz-féle tapasz, mely egyedül csakis a Franziskus-féle gyógyszerárban, Bécs, V/2 Schönbrunnerstrasse 107. készíttetik. Ára 60 kr. Postán mint érték nélküli minta küldemény 65 kr., ajánlva 80 kr., a pénz esetleg levélbélyegeken is, előleges beküldés mellett bérmentve. — Hatása biztos! Postai szétküldés rögton a megrendelés vétele után. Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerész, Budapest, VI., Király-utca 12. 8468

Kwizda Fluidja

(Kwizda-féle Kérvényfluidja.)
A kigyó védjeggyel.
Turista-fluid.
Eredményesen használva turisták, kerekpárosok és lovagok által nagyobb társ utáni erőnlétre és erőtújásra.
Árak: 1/2 palaeok 1 frt. 1/2 palaeok 60 kr.
Csakis a fenti védjeggyel a valódi. — Kapható minden gyógyszerárban.
Főraktár Magyarország részére: Török József gyógyszerész Budapest, Király-utca 12.
Kreispoteke, Kornenburg (Bécs mellett).
A név, rajcsig és csomagolás törvényesen védett. 8172

Szőlőajtványok

Names-Kadarka, Erdi, Pirok-Bakor, Kövidinka, Aramon, Aloclonás, Olasz-Rizling, Rajnai-Rizling, Madlen, Chass, piros és fehér (gyöngysző) és Juhfark gyökere, fás, változatos szep példányok, fajszótán. Ára Portális alanyon szokványminőségben ezre 120 frt. Nem szokvány, de szép, erős, gyökere, ezre 70 frt. Zöld olványok, gyökere, ezre 110 frt, sima ezre 63 frt. 8464

Élősvény

Gleditschia (koronátóvis, krisztustóvis vagy tükéslepenyfa) valamennyi sövényfaj között legelő. Gyorsan fejlődik, nem csemetézik, mint akác, orgona stb. sűrű, izmos, 15-25 cm. magas töviseivel ember és bármilyen állatnak ellentáll. Főlönye, hogy agyag, homok, meszes, köves, szikes stb. talajban kitünően él. Szőlők, kertek, legelők, udvarok, majorkák, temetők stb. körülkerítéséhez felülmulhatatlan, legelősebb örökös sövényt képez. Ezer drb csemete ára 6 frt, elegendő 200 méterre. Minden megrendeléshez rajzokkal ellátott nyomtatott útkezelési és kezelési utasítás mellékeljük. — Magrak friss szedés, csiraképes 100 kiló 28 frt, 50 kiló 16 frt, 10 kiló 4 frt 20 kr. Ismeretle árjegyzék és a szőlőfajok ismeretése és kezelése ingyen és bérmentve. Cím: Szőlőajtványtelep kezelősége Nagy-Kágya, Bihar megye.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

AZ ÁLLAMGAZDASÁGTAN KÉZIKÖNYVE.

Lita
Dr. MARISKA VILMOS
Budapest egyetemi ny. r. tanár.
NEGYEDIK ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.
Ára fűze 5 frt 50 kr.

Vérgyógyászat.

Új gyógymód!

Napról-napra legjobb elismerések és elterjedésnek örvend!
Még a legsúlyosabb régi betegségek is meggyógyíthatók
dr. KOVÁCS J.
egyet. orvost. hámpozta rendelő intézetében.
Budapest, V., Váci-körút 18.
az általa feltalált új gyógymód által.
A hámpoztatás, vérgyógyászat fölülmulhatatlan gyógyhatásának bizonyított asztama, szív- és gyomor-bántalmaknál, sápkór, kézsény és hólyag-bántalmaknál, súlyos idegbajok (migrén, álmatlanság, szédülés, hystéria és neurasthenia), macacs vér- és bőrbántalmaknál.
Egyetlen és legbiztosabb védelem szőlőbűdés, kezdődő vakags és elmezavar ellen. Díjazott levelekre választ, meghívásra beteg látogat (vidéken is).
Rendelés: 9-1 és 3-7 óra között naponta.
Kívánatra különrendelés.

BRÁZAY KALMAN SÓSBORSZESZ KÉSZÍTMÉNYE.

NAGY ÜVEG ÁRA - 2 KOR
KIS ÜVEG ÁRA - 1 KOR
Használat utasítás minden üveghez mellékelve van.

Világhírű, rendkívül jó hatású háziser bedörzsölés által, meghűlés esetekben: csúsz, közsvény és fűszaggatásnál, hurutos szembajoknál, toroklobnál, differtisznál, fogfájásnál, migrain, hajhullás és lábizzadás ellen. Gyógyógymódra (masszage) orrosi tekintélyek által ajánlott kiváló szer. Használati utasítás, melyben minden egyes baj ellen miként alkalmazása e szernek részletesen le van írva, minden üveghez mellékelve van. — Gyártási hely Budapest. Kapható minden fűszerkereskedésben és gyógyszerárban. 8454
Számos elismerő levél a világ minden részéből.

STEINEBACH V.

Dús választékú nagy mintaraktár és kiállítási helyiség
BUDAPEST, 8473
V., Akadémia-utca 16. sz.
Siemens Frigyes:
légszesz regeneratív fűtőkályhák, légszesz fűtőkályhák, légszesz fűtőhelyek, fűzők és vasalók stb.
Telefon. Telefon.
Képes levelező-lapokat
minden jót alkárul árcaz. tjt. és egyéb tárgy utca az adóit. Ismerti legazább kivitelűben
100 arbot 8 frt
300 " 16 "
500 " 22 "
Képes Levelező-Lapok a Kiadó-Hivatala, Budapest
Claganott megrendelések részletes útkezelési és kezelési utasításokkal mellékelve.
Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK.

GMEHLING HERMANN

cs. és kir. udvari szállító.
BŐR-BUTOR-GYÁR,
Budapest, VII., Damjanich-u. 6.
Állandó raktár kész bőrszékkelből, fautenilekből, mappákból, kályhaellenzőkből, papirkosarakból stb., stb. 8345

WITTITZ VILMOS

Horgony, vörös- és sárgaréz clichék előállítására, valamint autotypiai, phototypiai, chemigraphiai, és photografiai, úgy helybeli, mint vidéki megrendelések jutányos áron pontosan eszközöltekek. 8356

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros.
Cs. és kir. fensége József főherceg udvari szállítója.
Gyár és iroda: Budapest, VII., ker., Garay-utca 10.
Központi viz-, lég- és gőzfűtések, légszesz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb.
Tervek, költségvetések, jövedelmi előirányzatok gyorsan készíttettek. 8346

FESTÉK GYÁR

Lakk-kencze, építészeti anyagok, vegyszeti cikkek és egyéb különlegességek, gépolajok.
Ifj. ERKER ANDRÁS 8341
Telefon 13-08. Ujpest, Árpád-út 56. Telefon 13-08.

CLICHEKET

készít a legfinomabb kivitelben
WOTTITZ MANFRÉD 8362
Budapest, Király-utca 30. — Telefon 18-99.

BELICZAY BÉLA

mézeskalácsos és viaszgyertya öntő, viasz-máz, méz, viasz- és fáklya-raktára 8475
Budapest, VII. ker., Csányi-utca 3. (saját házában).
Fióközlet IV. ker., Városház-tér. 2.

Calderoni és Társa

BUDAPEST.
Látseraktár: Váci-utca 30. Mű- és tanszer-raktár: Kes hid-utca 8. sz.
Mint karácsonyi s újévi ajándékokat ajánljuk:
szemüvegeket s orrosipeteket finom üveg- vagy valódi hegyezvekekkel. — Színházi és ketős tábori látszeveket a legjobb mintákban és felszerelésben. Legújabb Zeiss-féle távszevek. — Aneroid és higanylégnymérőket. — Ablak, szoba, terem és fűtő hőmérőket. — Gőrsőket. — Nagyító üvegek. — Rajzszekők. Teleszkopokat stb., stb. — Továbbá Varázslámpák finom képekkel frt 3, 5, 7, 50 stb. — Fűthető gőzgépminták. — Villamgépeket. — Mellék-készülékek villamgépekhez, 10 darab szekrényben 13 frt. — Földtekek különböző nagyságban. Fényképezési készülékeinket, melyeket bárki minden altsmeretek nélkül a legszép képeket készítheti. — Ára 20 frttól fölfele. — Vidéki megrendelések gyorsan és pontosan eszközöltekek.

Szépség és egészség.

Kinek van szeplője?
patánás vagy bármilyen formájú, az használja a teljesen ártalmatlan Rozsnyay-féle világítási
Serail-arczenőcsőt,
mely az arcbőrét rövid időn fehérré, tisztává és bárává teszi. Egy tégely ára 70 kr. Egy kis tégely ára 35 kr. Serail-szappan egy drb. 30 kr., Serail-hőgyógy egy doboz 70 kr. Kitűnő és valódi Epszappan egy drb. 40 kr.
A t. c. közönség szives figyelmébe ajánljuk, hogy mindezen készítményeink törvényesen bejegyzett védjeggyel vannak ellátva, mely az aradi szabadságharcot ábrázolja.
Kapható: ROZSNYAY MÁTYÁS gyógytárban Arad, Szabadság-tér.
Budapest: Török József és dr. Egger Leo 'Nádor' gyógyszerárban, valamint minden magyarországi gyógyszerárban.

Alakult 1856. KÜHNE E. Alakult 1856.

gazdasági gépgyára MOSONBAN.

A beálló téli időnyre ajánlja legjobb rendszert és legmondosabb kivitelű: Szeeskaavógóit, répavágót, daráló gépeit, eredeti angol 'Rapid' daralók erőhajtásra, kukorica-morzsolót, takarmányfülléstőt. A cég ajánkozik teljes takarmánykura berendezések tervezésére és eszközölsére. 8435
Főraktár: Budapest, VI. kerület, Váci-körút 57/a.
Részletes árjegyzékek rendelkezésre állanak.

A Richter-féle Horgony-Kőépítőszekrény

a gyermekek kedvenc játéka és a legjobb, a mit nekik játék és foglalkoztató-szerül ajándékozhatunk.
A Richter-féle Horgony-Kőépítőszekrények mindenkor kiegészítőszekrények által tervszerűen nagyobíthatók és azért kétszeresen értékesek. A Richter-féle Horgony-Kőépítőszekrények 0,75, 1 1/2, 3, 3 1/2, 4 1/2, 6-10 kor. és azon feltűli áron a világnak minden finomabb játékeszerletében kaphatók; hanem a Horgony-kőépítőszekrényre ügyelni kérik és minden kőépítőszekrény 'Horgony' nélkül mint utaztat és nem valódi visszautasítandó.
Új! Richter-féle türelmi játékok: Sphinx, Manó, Villámhárító, Haragtörő stb. Ár: 70 fillér darabonként. Valódi csak a 'Horgony' gyárjeggyel!
A ki gyermekeket akar megajándékozni, hozassa meg magának azonnal az alant jegyzett czéknek új, gazdagon illusztrált árjegyzékét, melynek beküldése ingyen és bérmentve eszközöltekek. 8474
Richter Horgony-Kőépítőszekrénye a híres egyedül valódi gyártmány.
Richter F. Ad. és társa. Első osztr. magy. cs. és kir. szab. kőépítőszekrénygyár. Iroda és raktár: I. Operng. 16. BÉCS (Wien), gyár: XIII/1 (Hietzing).
Rudolfstadt, Nürnberg, Olten (Svájcz), Rotterdam, New-York, 215 Pearl-Street.

Legjobb és legirnevesebb pipere hölgypor : a

La VELOUTINE 7985 Különleges Rizspor BISMUTTAL VEGYITVE CH. FAY, ILLATSZERÉSZ. PARIS - 9, rue de la Paix, 9 - PARIS.

A NAGY KRACH!

New-York és Londonban nem kimélték meg az európai szárazföldet sem s azért egy nagy enyhítésgyár indította érezté magát, hogy az egész készletét csak a munkáért egy kis kártyájára eladja.

- 44 drb összesen csak 6 frt 60 kr. Az összes fenti 44 tárgy ezélt 40 frtba került és most ezen minimális árrért, 6 frt 60 kr-ért, kaphatók. Az amerikai szab. ezüst egy teljesen fehér fém, mely ezüst színt 25 éven át megtartja, mert s jótálva lesz. Legjobb bizonyítékul, hogy ezen hirdetés után nem csalsák meg ezenet nyilvánosan kötelezem magamat, kifogás nélkül, mindenkinek, a kinek az áru meg nem felel a pénzt visszafizetnem. Senki ne mulassa el a kedvező alkalmat ezen remek garnitúrát megvásárolni, a mely különösen ajánlatos jobb háztartásoknál és gyönyörű menyegzői és alkalmi ajándéknak.

Kapható csak szabdalmozott amerikai ezüstkivitelű áruház Bécs, II., Rembrandt-strasse 19/d. 8410 Székülés a vidékre utánvétellel, vagy az összeg előlegek befizetése mellett. — Tisztító-por hozzá 10 kr. Csupán az itt látható védjeggyel valódi. (Egészítési érc.) Kivonat az elismerő levelekből: "A küldeményt vettem, nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy küldeményt 6 frt 60 kr-ért. Kolozsvár. Bánya báróné ó ez" "A küldeményt megkaptam, nagyon megfelel. Bécs, 1898 szept. 1. Chotek Gudenus C. grófné. A készlet megkaplam, igen meg vagyok elégedve, kérek nagyobb küldeményt. Budapest, II., Fő-utca 7. Paikeri Alois dr. ca. ez kir. katonaprvo, stb. stb. Tiszteltelt felkérem a hirdetések és általam már két rendbe megrendelt szőcskönyvek postafordultával ujnam megküldeni. Keresztes Sándor, fozolgyabíró. Krasó Szrény-n. Borovics

Kapható csak szabdalmozott amerikai ezüstkivitelű áruház Bécs, II., Rembrandt-strasse 19/d. 8410

A küldeményt vettem, nagyon meg vagyok elégedve, kérek még egy küldeményt 6 frt 60 kr-ért. Kolozsvár. Bánya báróné ó ez" "A küldeményt megkaptam, nagyon megfelel. Bécs, 1898 szept. 1. Chotek Gudenus C. grófné. A készlet megkaplam, igen meg vagyok elégedve, kérek nagyobb küldeményt. Budapest, II., Fő-utca 7. Paikeri Alois dr. ca. ez kir. katonaprvo, stb. stb. Tiszteltelt felkérem a hirdetések és általam már két rendbe megrendelt szőcskönyvek postafordultával ujnam megküldeni. Keresztes Sándor, fozolgyabíró. Krasó Szrény-n. Borovics

KÖHÖGÉS REKEDSÉG ÉS HURUT ELLEN A LEGJOBB A RÉTHY FÉLE A RÉTHY FÉLE PÉMETEFÜLCUKORKA Ára 30 kr. 5 csomag bérmentve 1.50. RÉTHY BÉLA győgsz. B.-Csaba. MINDENÜTT KAPHATÓ Kérjünk csak Réthy-félet.

Párisi hajápolási szerek!

- Viola hajfajtalító-tej. Teljesen ártalmatlan kitűnő hatású. 1 üveg ára 1 korona.
• Viola hajszesz. A hajszesz legirnevesebb nem száradja ki, mert is ennek alkalmazásánál a haj törékenységtől nem kell tartani. 1 üveg ára 1 korona.
• Viola Tanno-chinin-pomádé. A haj ápolás legirnevesebb hatása szőcskönyv. 1 tégelynek ára 1 korona.
• Viola antiszeptikus fogpor. Egy doboz ára 60 fillér.
• Viola antiszeptikus fogvíz. Egy üveg ára 60 fillér. — Kapható GEML-féle gyógyszerárban az "Arany kereszt" Temesvár, Belváros, Losonczy-tér.

A női szépség Margit Crème emelése, tökéletesítésére és fenntartására legkiválóbb, teljesen ártalmatlan, vegyítt és zairmentes készítmény a Készítő FÖLDES gyógyszerára, Aradon Deák Ferencz-utca 11. sz. Főraktár: Török József gyógyszerára, Budapest, Király-utca 12.

CACAO SUCHARD AMERIKAN PATENT

THYMOL CRÉME legjobb a fogaknak. Mindenütt kapható. KESSLER-féle MAGDA-HAJKENŐCS dermatológiai-terapeutikus alapon nyugvó önszotótelénél fogva az elismert legjobb szer korpa ellen, ugyisint hajkihullás ellen. MAGDA-HAJKENŐCS több év óta kipróbálva, teljesen ártalmatlan, a hajnöveztélt előmozdítja és mint kitűnő óvszer a gyakran előforduló hajbetegségek ellen, még gyermekeknek is használatra legjobban ajánlatos. 1 tégely ára 3 korona. — Főszétküldési raktár: KESSLER REZSŐ-nél gyógyszerész GYERTYAMOS, (Torontál vármegye). Raktárak Budapest: Török József, Király-utca 12. sz. Dr. Egger Váci-körút 17. 8325

CZIMBALOM kedvelőknek van szerencsém szabad, hírneves "Centralis" czimbalmaimat melegen ajánlani. A centralis czimbalomnak azon előnye van, hogy a fenék megrepedését megelőzja és az örökös hangolástól fölmenti, a mi a czimbalom kedvelőknek nagy előnyére szolgál. 8418 Képes árjegyzék ingyen. Tisztelettel APPEL IGNÁCZ hangszerkészítő, Budapest, Ullői-ut 10. szám. - Alapított 1872-ben.

IBOLYA-CRÉME. Ártalmatlan anyagokból készült biztos hatású crème 2 fokozatban kapható. I. fokozat. A bőr fehéritésére és üde tartására. II. fokozat. Szepő, májfoltok s a bőr mindennemű tisztátalansága ellen. Használata kitűnő eredménnyel jár, a nélkül, hogy a bőrre és fogakra káros utkövetkezményei lennének. Kapható: Bodoki Mihály "Arany kereszt" gyógyszerárban Gyulán. Főraktár Budapest: Török József gyógyszerárban, Király-utca 12. Egy tégely ára 1 korona, hat tégely rendelésnél bérmentes szállítással.

SIEMENS és HALSKE Budapest, VIII. kerület, Kerepesi-ut 21. szám. Készít: villamos világítási és erőátviteli központi telepeket és berendezéseket városok, bányák, gyárosok és magánosok részére. Elektrolitikus berendezéseket. Villamos vasutakat. Bánya-vasutakat. Egyenáramu-, forgó áramu- és váltakozó áramu generatorokat és motorokat, vezetékanyagokat, kábeleket, iv- és izzó-lámpákat. Táviró- és távbeszélő-készülékeket. — Mérő-készülékeket. Vasuti váltó-biztosító berendezéseket. Jelző-berendezéseket. Mérő-készülékeket. Vezeték-berendezéseket központi telepekhez való bekapcsolásra. Világító testeket. Világító testeket.

Magyarország legnagyobb selyemáruházában FISCHER SIMON és TÁRSAI-nál Bécsi-utca 7. szám és Deák Ferencz-utca 12 az ezidei karácsonyi occasió folyamatban van. — Óriási raktárunk következtében az idén rendkívül olcsó árak. 4-12 méteres selyem- és bársonymaradékok minden árban.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egyséves 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt félévre - 6 Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egyséves 8 frt félévre - 4 Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egyséves 5.- félévre - 2.50 Kérleküldi előfizetésekre a postai megjelölést: Vasárnapi Ujság és a postai megjelölést: Vasárnapi Ujság

TORMA ZSÓFIA. 1841-1899. Ez évi november hó 14-én zárta le örökre szemét Szászvároson Torma Zsófia, az első magyar nő, a ki kivívta magának a tiszteletbeli tudori címet. Szép dolog egy magyar nőtől hazánkban, a hol még mindig kétkedve nézik, ha nő komoly munkába fog, vajjon belső ösztön s komoly meggyőződés-e az, a mi erre készíti, vagy hiúság és feltűnési vágy. De mit is mondjunk Torma Zsófiáról? Élete folyását két szóval lehet jellemezni: munka és önfeláldozás. Komoly munkával foglalkozott csendes otthonában; szerény visszavonultságában vasos kötetben állítva össze sok évi munkásságának, kutatásainak és ásatásainak eredményét. Kitüntetésekre nem vágyott, világi híúság nem bántotta a szerény tudós nőt, de azért mégis nagyon jól esett neki az elismerés, melyben munkássága részesült, midőn a kolozsvári tudomány-egyetem tudorai sorába igtatta.

melyet nem orvosolt volna. Rokonai és barátai hozzá fordultak tanácsért s ő mindenkin segített, mindenkit vigasztalt, gyamolított, egyszóval mindig és minden alkalommal saját kényelmét, jólétét, kedvtelését és egyéni szabadságát feláldozta környezetére. S midézt oly szeretetreméltó módon tette, hogy az, a kinek érdekében történt, nem is sejtette az áldozat nagyságát. Ha azután a sors néha felette sok bajt és keserűséget mért reá, mindenkor vigasztalalt a természet szépségében és a tudományos munkásságban. Ilyenkor elment Tordosra felásni az ósregi telepeket, a Maros partján élvezte a szabad természet szépségét és elmerengett az ós nép felett, a mely itt léteinek oly sűrű nyomát hagyta ezeken a tájakon.

Torma Zsófia 1841-ben Csicsó-Keresztúron, Erdélyben született. Gondos nevelésben részesült. Apjától, Torma József jeles történettudóstól örökölte, mint 1892-ben elhunyt bátyja, a kitűnő tudós Torma Károly is, a tudományok iránti szeretetet; szerető anyja csepegteté belé a női erényeket. Eleinte inkább a földtan vonzotta, csak utóbb, a hetvenes években tért át az ósrégészetre. 1876-ban a Budapesten tartott nemzetközi ósrégészeti kongresszuson irányozta először a tudományos világ figyelmét a tordosi és nándor-vályai őstelepekre. Kutatásait, a melyeknek eredménye sok ezer ósrégiség, azóta szerényen folytatta, a míg meg nem mentett a tordosi őstelepről mindent, a mit onnan hazahordhatott. A külföldön tartott ósrégészeti kongresszusokat szorgalmasan látogatta, kutatásairól több alkalommal jelentést tett és személyes érintkezésbe lépett sok jeles tudóssal, a kik mindig nagy elismeréssel szólottak a szerény magyar nőről. Magyar és német nyelven több könyve és értekezése jelent meg. Tordosi gyűjteménye kétszázötvenné teszi, hogy az őskor egy hőszen tartó szakaszában, a kőkorban hasonló műveltség és izlés egyesítette Európa délkeleti lakóit. Elő-Ázsia lakosságával, melynek érdekes készítményeit a híres Schliemann Troja legősibb rétegében földerítette. Hogy Torma Zsófia a kulturális kapcsolatot Tordos és Troja között meglelte és ráutalt, ez mindenkor nagy érdeme fog maradni a nemzetközi tudományban. Pár évvel ez előtt nagy terjedelmű német nyelvű munka megírásához fogott, a melyben össze kívánta foglalni kutatásainak eredményét; a nagyszámú képes táblák már készek s a szöveg is nagyrészt meg van írva, de egészsége megrendült s a munka csak lassan haladt. Szomorúság töltötte el szívét, ha arra gondolt, hogy nem végezheti be megkezdett munkáját. Előérzete nem esalt. Ez év őszén szélhűdés vetett véget e nemes életnek, a nélkül, hogy könyve elkészült volna. A szászvárosi temetőben aluszsza örök álmát az

TORMA ZSÓFIA.